

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน โรงเรียนท่าสงครามวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามรายละเอียด ดังนี้

1. ค่านิยมหลักของนักเรียน
  - 1.1 ความหมายของค่านิยม
  - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยม
  - 1.3 ประเภทของค่านิยม
  - 1.4 คุณลักษณะของค่านิยม
  - 1.5 ความสำคัญของค่านิยม
  - 1.6 ค่านิยมหลัก 12 ประการ
  - 1.7 ค่านิยมหลักของนักเรียนตามแนวทางค่านิยมหลัก 12 ประการ
2. การพัฒนาบุคลากร
  - 2.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร
  - 2.2 ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร
  - 2.3 ความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร
  - 2.4 กระบวนการพัฒนาบุคลากร
  - 2.5 วิธีการพัฒนาบุคลากร
  - 2.6 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
  - 2.7 จัดทำคู่มือดำเนินการจัดกิจกรรม
3. แนวทางการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียนโรงเรียนท่าสงครามวิทยา
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
5. บริบทของโรงเรียนท่าสงครามวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 23
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ค่านิยมหลักของนักเรียน

1. ความหมายของค่านิยม

ความหมายของค่านิยมหรือคุณค่า ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้
 ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 269) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นความสำคัญที่บุคคล
 ให้ความสำคัญสิ่งหนึ่งและว่าสิ่งนั้นมีคุณค่า พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ค่านิยมของแต่ละ
 คนขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับ ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ค่านิยมที่ยึดถือ
 ก็แตกต่างกันไปแม้จะอยู่ในสังคมเดียวกันและรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2548, หน้า 65)
 กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อมั่นพื้นฐานซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคล สังคม
 ความรู้สึกนิยมชมชอบหรือเห็นคุณค่าในบุคคล สิ่งของหรือความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
 ค่านิยมมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวก หมายถึง สิ่งที่ดีและความต้องการ ด้านลบ
 หมายถึง สิ่งที่ไม่ดีและไม่ต้องการ ค่านิยมช่วยให้เกิดความรักและความสัมพันธ์กันในสังคม
 โดยค่านิยมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นค่านิยมของบุคคล เช่น ค่านิยมด้านความมี
 อิศรเสรี ความพอใจ การเคารพตนเอง ความเชื่อฟัง เป็นต้น 2) ค่านิยมของสังคม ซึ่งเป็น
 ระบบความร่วมมือ ซึ่งเป็นระบบความร่วมมือ ความมีสันติภาพและความเป็น
 ประชาธิปไตย ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 253) ได้ให้
 ความหมายของคำว่าค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ
 และกำหนดการกระทำของตนเอง อีกทั้ง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 (2557, หน้า 233) ได้สรุปความหมายของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลพอใจ
 เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ แนวทางการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหรือสังคมนิยมชมชอบ
 ความเชื่อของบุคคลส่วนใหญ่พึงพอใจและเห็นคุณค่า เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและ
 กำหนดการกระทำของตนเอง เกณฑ์การตัดสินใจร่วมกันของบุคคลทุกระดับในสังคม
 นอกจากนี้ อูไร จักร์ตรีมงคล (2558, หน้า 10) สรุปความหมายของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยม
 หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ความต้องการ ความพอใจของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งจะ
 มีพฤติกรรมหรือแนวทางการปฏิบัติตนทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ อาจจะมีการ
 เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและอำนาจ โคนะโล (2559, หน้า 21) สรุปความหมายของ
 ค่านิยมไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง วิธีของการจัดรูปความประพฤติ ที่มีความหมายต่อบุคคล

เป็นแบบฉบับของความคิดที่มีคุณค่าสำหรับยึดถือในการปฏิบัติของคนในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ มีวิถีแนวทางของการปฏิบัติตนทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยม

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับค่านิยมที่นักวิชาการได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยม ไว้ดังนี้
ศิริพงษ์ เคาภายน (2554, หน้า 6) กล่าวถึงทฤษฎีค่านิยมของ Rokeach (โรคิช) เกี่ยวกับค่านิยมของมนุษย์ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. จำนวนของ “ค่านิยม” ที่แต่ละคนนั้นจะมีไม่มากนัก และอยู่ในข่ายที่จะนับและศึกษาได้
2. ความแตกต่างของ “ค่านิยม” จะแสดงออกทางระดับ
3. ค่านิยมต่างๆ สามารถจะนำมาจัดรวมกันเข้าเป็นระบบค่านิยมได้
4. ค่านิยมของมนุษย์สามารถจะสืบสาวไปถึงวัฒนธรรม สังคม และสถาบันทางสังคมต่างๆ ไปจนถึงบุคคลิกภาพได้ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นบ่อเกิดของค่านิยม
5. ผลที่ตามมาก็คือ ค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์เกือบทุกรูปแบบ

อีกทั้ง นงลักษณ์ วิรัชชัย และรุ่งนภา ตังจิตร์เจริญกุล (2551, หน้า 24) อ้างถึงใน อำนวย โคนะโล, 2559, หน้า 23) ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีของ Bloom ซึ่งมององค์ประกอบทางด้านจิตพิสัยแบบรวมๆ ไม่แยกเป็นคุณลักษณะย่อย โดยเสนอแนวคิดว่า กระบวนการภายในจิตของคนในการพัฒนาคุณลักษณะหรือองค์ประกอบทางด้านจิตพิสัยมีลำดับขั้นการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ (Receiving or attending)

ขั้นที่ 2 ขั้นการตอบสนอง (Responding)

ขั้นที่ 3 ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing)

ขั้นที่ 4 ขั้นการจัดระบบ (Organization)

ขั้นที่ 5 ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

แต่ละขั้นมีลักษณะเฉพาะและมีรายละเอียดของพฤติกรรมในแต่ละขั้น

ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นที่คนจะแสดงพฤติกรรมรับสัมผัสว่ามีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการถูกสิ่งเร้ากระตุ้นให้มีความรู้สึกไวต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้า ทำให้มีความตั้งใจ หรือสนใจต่อสิ่งเร้านั้น พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นเพียงการรับสัมผัสสิ่งเร้าเท่านั้น ขั้นการรับรู้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ตัวหรือความตระหนัก พฤติกรรมขั้นแรกนี้เป็นแค่เพียงแต่มีความรู้ตัวในสิ่งเร้าซึ่งนำเข้าสู่สถานการณ์ ปรากฏการณ์ สิ่งของหรือสภาวะ ความรู้ตัวไม่ได้หมายถึงการตีราคาคุณภาพหรือธรรมชาติของสิ่งเร้า แต่เป็นการรับสัมผัสว่ามีสิ่งเร้าเกิดขึ้นเป็นความรู้ขั้นต้นในระหว่างที่มีการรู้ตัว สิ่งของหรือปรากฏการณ์จะเด่นชัดออกมาชั่วคราวเหมือนเป็นภาพหยาบๆ

2. ความตั้งใจรับรู้ พฤติกรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมที่มีระดับสูงขึ้นมาจากขั้นแรก ในขั้นนี้บุคคลเกิดความสนใจในสิ่งเร้า เกิดความพึงพอใจให้มีความตั้งใจในการรับสิ่งเร้านั้นๆ เช่น ให้ความตั้งใจเป็นอย่างดีในการรับรู้

3. ความตั้งใจที่มีการควบคุมหรือจัดสรร พฤติกรรมขั้นนี้เกิดต่อเนื่องจากความตั้งใจรับรู้ โดยบุคคลจะเลือกให้มีความตั้งใจต่อสิ่งเร้าที่ตนเองพอใจ หรือความประทับใจที่มีมาก่อน หรือให้มีความตั้งใจต่อสิ่งเร้าในสถานการณ์ที่ควบคุมให้บุคคลเกิดความสนใจต่อสิ่งเร้านั้น เพื่อให้บุคคลเลือกสิ่งเร้านั้นๆ ที่มีสิ่งเร้าอื่นๆ อีกหลายอย่าง เรียกร้องความสนใจอยู่ ดังนั้น สิ่งเร้าที่ได้รับการคัดเลือกและได้รับความสนใจมากกว่าสิ่งเร้าที่ไม่ชอบที่ไม่สนใจ

ขั้นที่ 2 การตอบสนอง เป็นพฤติกรรมต่อเนื่องจากการรับรู้ โดยที่บุคคลไม่เพียงแต่จะตั้งใจรับรู้เท่านั้น แต่จะต้องมีการแสดงออกถึงความตั้งใจนั้น แต่พฤติกรรมขั้นนี้ไม่บ่งบอกถึงเจตคติหรือค่านิยมของบุคคลนั้น แต่พฤติกรรมนั้นบ่งบอกว่าบุคคลกำลังแสดงพฤติกรรมบางอย่างเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้น นอกเหนือจากการรับรู้เพียงอย่างเดียว การตอบสนองเป็นขั้นตอนที่อาจจะเป็นความสนใจของบุคคลนั้นอย่างแท้จริง ทั้งนี้พฤติกรรมตอบสนอง แบ่งย่อยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การยินยอมในการตอบสนอง พฤติกรรมนี้อาจจะเรียกว่า ความเชื่อฟัง โดยอาจจะแสดงกิริยาตอบสนอง แต่อาจไม่เต็มใจที่จะยอมรับการกระทำเช่นนั้น

2. ความตั้งใจที่ตอบสนอง พฤติกรรมขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลเกิดความเต็มใจ และตั้งใจที่จะยอมรับและแสดงพฤติกรรมสนองตอบสิ่งเร้านั้นอย่างเต็มที่ หรือเกิดความสมัครใจที่จะแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาอย่างแท้จริง ไม่ใช่เกิดจากการกลัวถูก

ลงโทษหรือไม่มีทางเลือก แต่เป็นการให้ความร่วมมือด้วยความต้องการของตนเอง

3. ความพอใจในการตอบสนอง เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องจาก พฤติกรรมความตั้งใจที่จะตอบสนอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ควบคู่กับความรู้สึกพอใจซึ่งเป็นการตอบสนองของอารมณ์ หรือมีความสุขสนุกสนานเบิกบานใจ

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่า พฤติกรรมขั้นนี้เกิดจากประสบการณ์ทางสังคม ที่อยู่รอบๆ ตัวเมื่อบุคคลได้ประเมินและได้รับการยกย่องอย่างซื่อๆ ซึ่งในที่สุดก็ยึดถือเป็นแนวทางหรือเป็นเกณฑ์ ส่วนประกอบที่สำคัญของการเห็นคุณค่า เกิดจากความยินยอมของแต่ละคนต่อคุณค่าบางอย่างที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งในขั้นนี้บุคคลจะเริ่มเห็นคุณประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้และสิ่งที่ตอบสนองแล้วไม่ใช่เพียงแต่รับรู้หรือตอบสนองไปตามกฎเกณฑ์ ซึ่งมีลำดับขั้นการเกิดพฤติกรรมตามขั้นย่อยๆ คือ

1. การยอมรับในคุณค่า พฤติกรรมขั้นนี้เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ในสิ่งเร้านั้นๆ โดยพยายามปฏิบัติตามบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นการตอบสนองอย่างสม่ำเสมอ

2. การพอใจในคุณค่า พฤติกรรมขั้นนี้ไม่เพียงแต่การยอมรับคุณค่าเท่านั้น แต่จะรวมถึงความตั้งใจในการแสดงตัว เพื่อให้ผู้อื่นเห็นและได้รับทราบด้วย โดยการเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมสิ่งที่เห็นด้วย

3. การผูกพัน พฤติกรรมในขั้นนี้มีความแน่นอนมากยิ่งขึ้น แสดงถึงความศรัทธาและการยอมรับความเชื่อถือ อาจจะมีหรือไม่มีเหตุผล โดยการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เห็นคุณค่าและปฏิเสธคัดค้าน ได้แย้ง ขัดขวางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่ไม่เห็นคุณค่าและจะต้องมีการขยายพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงถึงค่านิยมนั้น ออกไปอีก

ขั้นที่ 4 การจัดระบบ เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้จะพยายามปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ยอมรับและเห็นคุณค่าของคุณลักษณะนั้น จะพยายามพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมหลายๆ ด้านพร้อมกัน พยายามจัดลำดับค่านิยมต่างๆ ที่รับมาแล้วปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่างๆ ที่ยอมรับนั้นในพฤติกรรมการจัดระบบนี้แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

1. การสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับค่านิยม พฤติกรรมในขั้นนี้แสดงถึงการเกิดค่านิยมหรือการเห็นคุณค่า เป็นการเพิ่มพูนค่านิยมหรือความเชื่อในสิ่งใหม่ มีการสร้างมโนทัศน์ที่จะช่วยทำให้บุคคลได้เห็นว่า ค่านิยมที่เกิดใหม่กับค่านิยมที่มีอยู่เดิมสัมพันธ์กันอย่างไร

2. การสร้างระบบค่านิยม พฤติกรรมในขั้นนี้บุคคลจะนำค่านิยมต่างๆ ที่มีความซับซ้อนมาจัดระบบค่านิยม จะพยายามซึ่งนำหลักค่านิยมต่างๆ ที่ยอมรับ จัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น สร้างกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่ยอมรับและระบบที่สร้างขึ้น แล้วนำไปใช้กับตนเองหรือพยายามทำให้ผู้อื่นยอมรับระบบนั้น

ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย พัฒนาการขั้นนี้จะจัดระบบการเริ่มต้น ของการวางตัว หรือการยินยอมรับคุณลักษณะที่บุคคลเห็นคุณค่าสำหรับตัวเอง บุคคลจะ ยึดระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วปฏิบัติหรือยึดถือต่อไปจนเกิดเป็นการแสดงออกโดย อัตโนมัติ หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่อยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองในรูปแบบที่สม่ำเสมอ จนจัดได้ว่าเป็นลักษณะประจำตัว พฤติกรรมขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. ขั้นการสร้างข้อสรุป ได้แก่ พยายามปรับปรุงระบบที่พยายามจัดอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัวเอง คือ การพยายามปรับพฤติกรรมของตนเองให้สมบูรณ์พร้อมตาม แนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ

2. ขั้นสร้างลักษณะนิสัย พฤติกรรมขั้นนี้สังเกตได้จากการแสดงออก อย่างสม่ำเสมอและถาวร จนได้รับการยอมรับจากวงการหรือหมู่คณะว่าเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่าได้เกิดคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่าได้เกิด คุณลักษณะเฉพาะนั้นๆ ในตัวเองและสามารถบอกลักษณะแต่ละคนได้เกือบสมบูรณ์

นอกจากนี้ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (อ้างถึงใน อำนวย โคนะโล, 2559, หน้า 21 – 23) ได้สรุปไว้ 8 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีการให้ค่านิยมของ Dewey ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

1.1 ค่านิยมเกิดจากความปรารถนาของบุคคลที่จะปรับตัวให้เข้า กับความจำเป็นและความต้องการ โดยคำนึงถึงคุณค่าที่ตอบสนองความต้องการได้อย่าง เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยตามสถานการณ์ (Suitability and Serviceability)

1.2 ค่านิยมที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้น โดยสร้างเป้าหมายความ มุ่งหวังถึงสิ่งที่ยอมรับ

1.3 ค่านิยมสามารถทำความเข้าใจได้โดยการวิเคราะห์ถึงความ ต้องการของบุคคล การคาดคะเนถึงความพอใจ และประเมิน

2. ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theory) ของ Shaw และ Maslow เน้นธรรมชาติมนุษยนิยมว่าเป็นผู้มุ่งมั่นปรารถนาไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งตลอดเวลา

มุ่งแสวงหาสภาพที่ดีกว่า ซึ่งมีใช้เพียงเพื่ออยู่รอด แต่เพื่อความสุขความสมบูรณ์ที่สุดของชีวิต

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (Person Environment Fit Theory) เป็นทฤษฎีผสมผสานจากแนวคิดของ Feather จากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Hebb และ Hunt ทฤษฎีโครงสร้างทางปรัชญาของ Bruner และ Piaget ทฤษฎีทางสังคมของ Feslinger และ Kelley โดยสรุปว่า

3.1 มนุษย์มีความสามารถรับรู้ข้อมูลต่างๆ อยู่ตลอดเวลา และจัดข้อมูลอย่างมีระบบ สามารถเข้าใจ รับรู้ ตอบสนอง ตีความหมายและประเมินค่าได้อย่างสม่ำเสมอและคงที่แน่นอน

3.2 มนุษย์ประพฤติปฏิบัติโดยอาศัยข้อมูลที่พึงพอใจตามความต้องการและมุ่งหวังเป็นเกณฑ์มาตรฐาน การกระทำอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน

3.3 มนุษย์รู้จักแก้ปัญหาในสถานการณ์ ซึ่งแม้ไม่สอดคล้องกับระบบเดิมและสามารถเปลี่ยนแปลงระบบเดิมให้เข้ากับสภาพใหม่มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3.4 มนุษย์แสดงค่านิยมซึ่งในสภาพคงที่ และสภาพเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมและความจำเป็นในสภาพแวดล้อมของตน

3.5 ความคงที่และความแปรผันของค่านิยมมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ศึกษาแนวคิดและแนวทางในการดำเนินการ รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบุคคล

4. ทฤษฎีความคาดหวัง-ค่านิยม (Expectancy-value-theory) ตามแนวคิดของ Lewin ซึ่งอธิบายหรือทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยข้อมูลและสภาพแวดล้อม ทฤษฎีนี้เน้นว่าพฤติกรรมเป็นผลมาจากตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีของ Lewin เป็นแนวทางการศึกษาของนักจิตวิทยาหลายท่าน อาทิ โทลแม เอดวาร์ด แอทคินสัน พีเธอร์ เฟอร์กูสัน พิชเบน และแองเจเลน ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีนี้และทำการค้นคว้าเกี่ยวกับแนวโน้มการกระทำของบุคคล ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ระดับความหวัง คุณค่าและสิ่งล่อใจ

5. ทฤษฎีลักษณะค่านิยม Spranger อธิบายว่า ลักษณะค่านิยมของมนุษย์มี 6 ประการ คือ ค่านิยมทางทฤษฎีหรือวิชาการ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสุนทรียภาพ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางการเมือง และค่านิยมทางศาสนา ทฤษฎีของ

สปริงเกอร์ได้ศึกษาค้นคว้าต่อมาจากการคิดค้นเครื่องมือวัดค่านิยม โดย เวอร์นอนและ ลินเชย์

6. ทฤษฎีค่านิยมว่าด้วยทฤษฎีการปฏิบัติและเป้าหมายของ Rokeach เป็นทฤษฎีสนับสนุนให้ค่านิยมเป็นตัวแปรหลักที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่นๆ เช่น แรงจูงใจ ทัศนคติ ความสนใจ ฯลฯ ซึ่งทฤษฎีนี้สามารถประยุกต์ใช้กับศาสตร์ได้หลายสาขาวิชา Rokeach ได้จำแนกระบบค่านิยมออกเป็น 2 ประเภทที่เป็นวิธีการเรียกว่าค่านิยมวิถีการปฏิบัติ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความรัก ความเคารพนับถือ เป็นต้น และประเภทที่เป็นเป้าหมาย เรียกว่าค่านิยมคาดหวัง เช่น ความสวยงาม ความสะอาด เป็นต้น

7. ทฤษฎีค่านิยมว่าด้วยสภาพกับการกระทำและสิ่งตรงข้ามกันที่เป็นคู่ของ สารีโซ บัควี อธิบายค่านิยมตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เช่น สภาพการอ่านหนังสือไม่ออกเป็นสภาพที่เราไม่นิยมและไม่พึงประสงค์ แต่สภาพการอ่านออกเขียนได้เป็นสภาพที่นิยม สภาพที่นิยมคือ ค่านิยม ความตระหนี่ เหนียวแน่นเป็นการกระทำที่น่ารังเกียจ แต่การให้ทานการเสียสละเป็นการกระทำที่สังคมนิยมยกย่อง การพิจารณาว่าจะป็น ค่านิยมหรือไม่ จะพิจารณาความสมบูรณ์ที่เป็นคู่ เช่น สภาพทางบวกกับสภาพทางลบ การสุจริต เมตตาปราณี การทุจริตและเบียดเบียน ความดีกับความชั่ว สภาพในทางบวกเป็น สภาพหรือการกระทำที่มีคุณค่าที่ทำให้เกิดความนิยมว่าคือค่านิยม

8. ทฤษฎีค่านิยมว่าด้วย “คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม” ของพระราชวรมุณี เป็นทฤษฎีการคิดที่มีลักษณะเป็นคู่ ทฤษฎีนี้ให้แนวคิดและวิธีคิดแบบสกัด หรือบรรเทา ปัญหาให้มากในชีวิตประจำวัน คุณค่าแท้ หมายถึง ประโยชน์ของสิ่งของทั้งหลายในแง่ที่ตอบสนองความต้องการของชีวิตโดยตรงหรือที่มนุษย์แก้ปัญหาตนเองเพื่อความดี ความงาม เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและผู้อื่น โดยอาศัยปัญญา เป็นเครื่องดีค่า เรียกว่า คุณค่าสนองปัญหา เช่น คุณค่าของอาหาร เป็นต้น คุณค่าเทียม หมายถึง ประโยชน์ของ สิ่งของทั้งหลายที่มนุษย์พอกพูนให้แก่สิ่งนั้นๆ เพื่อปรนเปรอเสริมขยายความมั่นคงยิ่งใหญ่ ของตัวตนที่ยึดไว้ คุณค่าเช่นนี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องดีค่า เรียกว่าคุณค่าสนองตัณหา เช่น มีรถยนต์เพื่อความโก้ แทนที่จะมีเพื่อประโยชน์ใช้สอย

จากแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยมเกิดจากความปรารถนาของบุคคลที่จะปรับตัวให้เข้ากับความจำเป็นและความต้องการ ค่านิยมสามารถบ่งบอกได้ถึงวัฒนธรรมและสถาบันทางสังคมต่างๆ รวมถึงบุคลิกภาพ ค่านิยมของคนจะแสดงออกทางทัศนคติ พฤติกรรม การสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับค่านิยม เป็นการเพิ่มพูน

ค่านิยมหรือความเชื่อในสิ่งใหม่ มีการสร้างมโนทัศน์ที่จะช่วยทำให้บุคคลได้เห็นว่า ค่านิยมที่เกิดขึ้นใหม่กับค่านิยมที่มีอยู่เดิมสัมพันธ์อย่างไร การสร้างระบบค่านิยมเป็นการนำค่านิยมต่างๆ ที่มีความซับซ้อนมาสร้างกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่ยอมรับและระบบที่สร้างขึ้น แล้วนำไปใช้กับตนเอง หรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับเช่นกัน

3. ประเภทของค่านิยม

นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวความคิดในการจำแนกประเภทของค่านิยม ไว้ดังเช่น ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และอ้อมใจ วงษ์มณฑา (2549, หน้า 42) กล่าวถึงค่านิยม 2 รูปแบบ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดแบ่งค่านิยมไว้ 2 รูปแบบและแต่ละรูปแบบ แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1. รูปแบบที่ 1 แบ่งค่านิยมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1.1 ค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง ได้แก่ ค่านิยมการพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และมีความมีความรับผิดชอบ กับค่านิยมประหยัดและการออม
- 1.2 ค่านิยมเกี่ยวกับสังคม ได้แก่ ค่านิยมการมีระเบียบวินัยและความเคารพกฎหมายกับค่านิยมการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
- 1.3 ค่านิยมเกี่ยวกับชาติ ได้แก่ ค่านิยมในความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2. รูปแบบที่ 2 แบ่งค่านิยมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 2.1 ค่านิยมด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่านิยมการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ค่านิยมประหยัดและอดออม
- 2.2 ค่านิยมด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมการมีระเบียบวินัยและความเคารพกฎหมายกับค่านิยมการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
- 2.3 ค่านิยมด้านการเมืองและการปกครอง ได้แก่ ค่านิยมในความรักชาติ ศาสนา

นอกจากนี้ ศิริพงษ์ เศาภายน (2554, หน้า 5) ยังได้กล่าวถึง Rokeach ว่าแบ่งประเภทของค่านิยม 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมวิถีปฏิบัติ เป็นค่านิยมที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบของการกระทำ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ
  - 1.1 ค่านิยมส่วนจริยธรรม เป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การละเมิดค่านิยมประเภทนี้จะทำให้บุคคลรู้สึกสำนึกผิด ไม่สบายใจด้วย

มโนธรรม

1.2 ค่านิยมส่วนความสามารถ เป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ที่ตนเอง การละเมิดค่านิยมประเภทนี้จะทำให้เกิดความรู้สึกอับอายที่ตนเองขาดความสามารถ ส่วนตัว

2. ค่านิยมจุดหมายปลายทาง เป็นค่านิยมที่ติดอยู่ในตัวบุคคล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ค่านิยมส่วนบุคคล เป็นค่านิยมที่อยู่ในตัวบุคคล และค่านิยมส่วนสังคม เป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ระหว่างบุคคล

อีกทั้ง อำนวย โคนะโล (2559, หน้า 28) ได้กล่าวถึง Presno & Presno ว่าได้แบ่งประเภทค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ สรุปได้ดังนี้

1. ค่านิยมส่วนบุคคลแสดงอารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ความชอบ ความสนใจ
2. ค่านิยมที่คำนึงถึงบทบาทของคนในสังคม ความรับผิดชอบในสังคม การรักษากฎหมาย ไม่ประพฤติตนเสื่อมเสีย
3. ค่านิยมที่เกี่ยวกับการมีค่ามีราคา ประโยชน์ของสิ่งของหรือผลิตผล หรือทรัพย์สิน
4. ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับตนเอง แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของตนเอง เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ ความจริงใจ
5. ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับวัยตนเองและกลุ่มคน
6. ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความงามของสิ่งต่างๆ
7. ค่านิยมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ที่มนุษย์คิดขึ้นมา
8. ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
9. ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบสังคม

นอกจากจะกล่าวถึงประเภทของค่านิยมทั้ง 9 ประเภทนี้แล้ว ยังได้กล่าวถึง ดอน อัลล์พอร์ต ซึ่งได้แบ่งประเภทค่านิยมออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ค่านิยมตามแนววิชาการ ได้แก่ ความนิยมในการศึกษาหาความรู้ ความจริง เหตุผลและการจัดระบบความรู้ ตัวอย่างเช่น นักวิชาการ นักทฤษฎี
2. ค่านิยมตามแนวเศรษฐศาสตร์ เป็นค่านิยมที่ทำให้บุคคลแสวงหาผลประโยชน์ ทรัพย์สิน และความมั่นคง ตัวอย่างเช่น นักเศรษฐศาสตร์
3. ค่านิยมตามแนวสุนทรียภาพ เกี่ยวกับความชื่นชม ความพึงพอใจ

ความงาม ตัวอย่างเช่น ศิลปินประเภทต่างๆ

4. ค่านิยมตามแนวสังคม ได้แก่ ความรักเพื่อนมนุษย์ ความต้องการช่วยเหลือ ทำประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ ตัวอย่างเช่น นักสังคมสงเคราะห์

5. ค่านิยมตามแนวทางการเมือง คือ นิยมอำนาจ อิทธิพลและชื่อเสียง ตัวอย่างเช่น นักการเมือง

6. ค่านิยมตามแนวศาสนา ได้แก่ ความเชื่อและความยึดถือในทางศาสนา

ธัญชนก สุขแสง (2556, หน้า 11) ได้กล่าวถึง ราตรี พัฒนรังสรรค์ ซึ่งได้กล่าวว่า ค่านิยมของ Spranger ว่าแบ่งออกได้ 6 ประเภท ดังนี้

1. ค่านิยมทางด้านทฤษฎี เป็นค่านิยมด้านการแสวงหาการเรียนรู้
2. ค่านิยมทางเศรษฐกิจค่านิยมที่มีแรงจูงใจกระตุ้นให้บุคคลสะสมเงินทอง มีฐานะที่มั่นคง
3. ค่านิยมทางด้านการปกครอง ช่วยผลักดันให้บุคคลแสวงหาอำนาจทางการเมืองปกครองประเทศและอำนาจทางการเมือง
4. ค่านิยมทางด้านสังคม เป็นค่านิยมของบุคคลที่สร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นและเข้าร่วมในสังคม
5. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ ช่วยให้เกิดความซาบซึ้งในศิลปะและดนตรีและเกิดความพึงพอใจจากประสบการณ์ที่ได้รับ
6. ค่านิยมทางด้านศาสนา ทำให้บุคคลปรารถนาที่จะนับถือและศรัทธาในศาสนา

นอกจากนี้ ธัญชนก สุขแสง (2556, หน้า 12) ยังได้กล่าวถึง สาโรช บัวศรี (2525, หน้า 10) ว่าได้จำแนกประเภทของค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) ค่านิยมพื้นฐาน เป็นค่านิยมที่สังคมนั้นๆ ทุกคนมีการยึดถือปฏิบัติร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความผาสุกเจริญความมั่นคง เพื่อให้สังคมมีการพัฒนาให้ได้รับความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เช่น ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องเคารพกฎหมาย กฎระเบียบของสังคม มีมารยาทที่ดี ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะทำให้สังคมสงบสุข ประเทศชาติก็จะพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว ค่านิยมประเภทนี้ประกอบไปด้วย ศีลธรรม จริยธรรม ธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และกฎหมายต่างๆ สำหรับปกครองบ้านเมือง 2) ค่านิยมวิชาชีพ คือ ค่านิยมที่บุคคลในอาชีพหรือวิชาชีพนั้นจะต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการ

ปฏิบัติงาน ทำให้งานวิชาชีพมีความเจริญก้าวหน้า สังคมให้ความศรัทธาเลื่อมใส ขณะเดียวกันผู้ปฏิบัติงานนั้นๆ ก็ได้รับการพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ค่านิยมประเภทนี้ประกอบด้วยอุดมการณ์วิชาชีพ วินัยวิชาชีพ มารยาททางวิชาชีพและพระราชบัญญัติวิชาชีพ อีกทั้ง ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544, หน้า 47 - 48) แบ่งประเภทของค่านิยมได้ 5 ประเภท ดังนี้ 1) ค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง 2) ค่านิยมเกี่ยวกับหมู่คณะ 3) ค่านิยมเกี่ยวกับสังคม 4) ค่านิยมเกี่ยวกับชาติ 5) ค่านิยมเกี่ยวกับมนุษยชาติ

สรุปได้ว่า ประเภทของค่านิยมมี 6 ประเภท ดังนี้ 1) ค่านิยมตามแนววิชาการ ได้แก่ ความนิยมในการศึกษาหาความรู้ ความจริง เหตุผลและการจัดระบบความรู้ ตัวอย่างเช่น นักวิชาการ นักทฤษฎี 2) ค่านิยมตามแนวเศรษฐศาสตร์ เป็นค่านิยมที่ทำให้บุคคลแสวงหาผลประโยชน์ ทรัพย์สิน และความมั่นคง ตัวอย่างเช่น นักเศรษฐศาสตร์ 3) ค่านิยมตามแนวสุนทรียภาพ เกี่ยวกับความชื่นชม ความพึงพอใจ ความงาม ตัวอย่างเช่น ศิลปินประเภทต่างๆ 4) ค่านิยมตามแนวสังคม ได้แก่ ความรักเพื่อนมนุษย์ ความต้องการช่วยเหลือ ทำประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ ตัวอย่างเช่น นักสังคมสงเคราะห์ 5) ค่านิยมตามแนวทางการเมือง คือ นิยมอำนาจ อิทธิพลและชื่อเสียง ตัวอย่างเช่น นักการเมือง 6) ค่านิยมตามแนวศาสนา ได้แก่ ความเชื่อและความยึดถือในทางศาสนา

4. คุณลักษณะของค่านิยม

คุณลักษณะของค่านิยมนั้น ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังเช่น

ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์ ได้กล่าวถึง Rokeach (2547, หน้า 4 - 5) ว่าได้แบ่งลักษณะของค่านิยมไว้ดังนี้

1. ค่านิยมมีลักษณะยั่งยืนถาวร ส่วนใหญ่ค่านิยมมีลักษณะคงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้มีความต่อเนื่องของวัฒนธรรม สังคม หรือ บุคลิกภาพของกลุ่มคนในสังคม ทำให้คนกลุ่มหนึ่งแตกต่างจากอีกกลุ่มในสังคมและทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำกลุ่มขึ้น สาเหตุที่ค่านิยมมีลักษณะยั่งยืนเพราะตามกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ได้ถูกปลูกฝังมาแต่เด็กเกี่ยวกับค่านิยมต่างๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ ดังนั้นสิ่งที่ปลูกฝังมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานจะตกย้ำให้ค่านิยมมีลักษณะคงทนถาวร

2. ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบระดับความสำคัญ เมื่อโตขึ้นและมีประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคมเพิ่มมากขึ้น จะได้เรียนรู้ว่าสถานการณ์ที่พบไม่ได้มีเฉพาะค่านิยมที่ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก แต่ยังมีค่านิยมได้อื่นๆ ในสังคมที่มีความสำคัญ ซึ่งจะ

ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นผ่านการสั่งสอนประกอบกับการสังเกตจากการกระทำที่เป็นบรรทัดฐานของคนในสังคมนั้น เมื่อได้ประสบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและไม่สอดคล้องกับค่านิยมที่เคยได้เรียนรู้ จะมีการจัดลำดับค่านิยมโดยให้ความสำคัญตามความรู้สึก ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล แต่จะไม่แตกต่างจากบุคคลอื่นในสังคมมากนัก

3. ค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่อ ความเชื่อแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 3.1 ความเชื่อแบบพรณาสถานการณ์ จะเป็นความเชื่อที่สามารถทดสอบได้ว่า จริงหรือเท็จ
  - 3.2 ความเชื่อแบบประเมินสถานการณ์ เป็นความเชื่อที่ประเมินสิ่งต่างๆ ว่าดี หรือไม่ดี
  - 3.3 ความเชื่อแบบพรณากำหนด เป็นความเชื่อที่บ่งบอกถึงวิถีทางปฏิบัติหรือจุดหมายปลายทาง อันเป็นเป้าหมายสูงสุด
- นอกจากนี้ กมลธร ปัญญา (2556, หน้า 16) ได้กล่าวถึง ลักษณะของค่านิยมไว้ดังนี้

1. เป็นค่านิยมที่บุคคลเลือกหรือยอมรับ โดยไม่ได้ถูกบังคับ บุคคลมีเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกหรือยอมรับค่านิยมที่เห็นว่าเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ
2. เป็นค่านิยมที่บุคคลมีโอกาสเลือกจากตัวเลือกหลายๆ ตัว
3. เป็นค่านิยมที่รับการกลั่นกรองพิจารณาอย่างรอบคอบจากบุคคล มีการวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสีย และได้สิ่งที่เหมาะสมที่สุด หรือมีความพอใจในการเลือกปฏิบัติสิ่งนั้น

4. เป็นค่านิยมที่บุคคลสามารถยอมรับได้อย่างเปิดเผย พร้อมทั้งจะสนับสนุนค่านิยมที่ตนเองยอมรับ

5. เป็นค่านิยมที่บุคคลยกย่องและภูมิใจ

6. เป็นค่านิยมที่บุคคลยึดถือปฏิบัติจริง

อีกทั้ง ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544, หน้า 50 - 52) ได้กล่าวถึง ลักษณะของค่านิยมไว้ดังนี้ 1) ค่านิยมเป็นสิ่งที่เรียนรู้ 2) ค่านิยมเป็นแรงจูงใจที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง 3) ค่านิยมมักจะเป็นค่านิยมของกลุ่มคนในสังคมยึดถือว่าสำคัญ 4) ค่านิยมประกอบด้วย 3 อย่าง คือ องค์ประกอบเชิงอารมณ์ความรู้สึก องค์ประกอบเชิงพุทธิปัญญาหรือการรู้คิด และองค์ประกอบเชิงพฤติกรรม 5) ค่านิยม

เปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าการเปลี่ยนทัศนคติ เพราะค่านิยมค่อนข้างรุนแรง ชับซ้อน และมักจะมีค่านิยมผูกมัดตนเองและพยายามที่จะแสดงให้ผู้อื่นรับทราบ 6) ค่านิยมเปลี่ยนแปลงตามชุมชน สังคมและวัฒนธรรมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เช่น ค่านิยมการเกรงใจ เป็นค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย แต่ค่านิยมอื่นๆ เช่น การเคารพผู้ที่อาวุโสเป็นค่านิยมที่ร่วมกับบุคคลที่อยู่ในประเทศที่มีวัฒนธรรมทางตะวันออก เช่น ประเทศญี่ปุ่น และอำนาจโคเนโซ (2559, หน้า 30 – 31) ได้กล่าวถึง Raths, Harmin & Simon ว่าแบ่งลักษณะของค่านิยมไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. การเลือกอย่างเสรี หากมีการบังคับเกิดขึ้นจะไม่ถือเป็นค่านิยม
2. การเลือกจากหลายๆ ตัวเลือก เพื่อให้มีโอกาสเลือก เปรียบเทียบคุณสมบัติต่างๆ จนได้สิ่งที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติ
3. การเลือกหลังจากการพิจารณาผลของแต่ละตัวเลือก การเลือกค่านิยมนั้นจะต้องมีการพิจารณาข้อดีข้อเสียของสิ่งต่างๆ ที่จะตามมา การเลือกค่านิยมจะต้องใช้สติปัญญาไตร่ตรองให้รอบคอบ
4. การใช้คุณค่ายกย่องเทิดทูน
5. การยึดมั่นในค่านิยมที่เลือกอย่างมั่นคง
6. การปฏิบัติตามค่านิยมที่ได้เลือก เพื่อเป็นการให้คนอื่นเห็นว่าได้ยอมรับค่านิยมนั้น
7. การกระทำซ้ำๆ เพื่อให้เกิดค่านิยมที่คงทนถาวรและเป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของของค่านิยมนั้น เป็นค่านิยมที่บุคคลเลือกหรือยอมรับ โดยไม่ได้ถูกบังคับ บุคคลมีเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกหรือยอมรับค่านิยมที่เห็นว่าเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ บุคคลมีโอกาสเลือกปฏิบัติตามค่านิยมจากตัวเลือกหลายๆ ตัว มีการถ่วงรอกพิจารณาอย่างรอบคอบจากบุคคล มีการวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียและได้สิ่งที่เหมาะสมที่สุด หรือมีความพอใจในการเลือกปฏิบัติสิ่งนั้น บุคคลสามารถยอมรับได้อย่างเปิดเผย พร้อมทั้งจะสนับสนุนค่านิยมที่ตนเองยอมรับ ยกย่อง ภูมิใจ และปฏิบัติจริง

5. ความสำคัญของค่านิยม

ค่านิยมมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เนื่องจากค่านิยมเป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพและความแตกต่างทางสังคมได้ ซึ่งได้มีนักวิชาการให้ความสำคัญของค่านิยม ดังนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554, หน้า 70 – 76)

ได้กล่าวถึง ความสำคัญของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมและลักษณะนิสัยของคนไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา คือ การรักความสบาย การขาดความมีวินัย ไม่มีความอดทน ขี้เกียจ ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่กล้าเผชิญปัญหาและไม่รักการเรียนรู้ หากการศึกษาไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนิสัยและค่านิยมเหล่านี้ การศึกษาก็ไม่สามารถพัฒนาให้ยั่งยืนได้ ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอนบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมอย่างสอดคล้องสัมพันธ์ทั้งระบบ จะนำไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพทั้งการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักธรรมศาสนาอย่างหลากหลาย และเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ตลอดจนบูรณาการในการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางกับโรงเรียนวิถีพุทธ โดยการเตรียมกิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนต้องคิดและกำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนมากที่สุด ซึ่งลักษณะกิจกรรมที่กำหนดมีหลากหลายที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์หรือประจำโอกาสต่างๆ นอกจากนี้ สมเดช มุงเมือง (2555, หน้า 167) ได้กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะค่านิยมที่มนุษย์มีอยู่นั้นทำหน้าที่หลายอย่างที่เกี่ยวกับชีวิตของเราที่สำคัญ ดังนี้ 1) ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่แสดงออกมา 2) ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนในการตัดสินใจ การแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ 3) ค่านิยมทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจหรือผลักดันของบุคคล อีกทั้ง อำนวย โคละโน (2559, หน้า 35) ได้กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมมีความสำคัญมากต่อบุคคลและสังคม ด้านบุคคล ค่านิยมมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตเพราะเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมทำให้บุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เป็นผลสะท้อนถึงบุคลิกลักษณะและความประพฤติอีกด้วย ส่วนด้านสังคม ค่านิยมจะมีผลถึงความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม หากสังคมมีค่านิยมที่เหมาะสมและถูกต้อง เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย สังคมนั้นย่อมเจริญก้าวหน้า

6. ค่านิยมหลัก 12 ประการ

ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เป็นนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ได้กำหนดขึ้นมาให้ประชาชนชาวไทยนำมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อสร้างสังคมให้มีความสงบสุข โดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบสุขแห่งชาติ กำหนดค่านิยมหลักของคนไทยเพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง ดังนี้ (เกริก ท่วมกลาง, 2558, หน้า 4 - 5)

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

ประมุขที่ถูกต้อง

8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าอยู่หัว

10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์

ของตนเอง

สรุปได้ว่า ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ คือสิ่งที่จะพัฒนาประชาชนชาวไทยนำมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อสร้างสังคมให้มีความสงบสุข

7. ค่านิยมหลักของนักเรียนตามแนวทางค่านิยมหลัก 12 ประการ

นักเรียน คือ เยาวชนที่เป็นอนาคตของประเทศชาติ ประเทศชาติจะเจริญได้นั้นจะอาศัย ประชาชนในสังคมร่วมกันพัฒนา และประชาชนในสังคมจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรมอีกทั้งค่านิยมต้องเหมาะสม ได้มีผู้รู้กล่าวถึงค่านิยมที่นักเรียนหรือคนในสังคมควรมี ดังนี้

พระครูปริยัติธรรมวงศ์ (2557, หน้า 13) ได้กล่าวถึง ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการล้วนแต่วางอยู่บนพื้นฐานของศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ไม่ว่าจะประพฤติปฏิบัติสิ่งใดก็ใช้สติในการพิจารณาไตร่ตรองจนถ่วงถ่วง ให้เห็น

กระจำงถึงผลดี ผลเสีย ทำให้เห็นแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องว่าสิ่งใดควรละเว้น สิ่งใดควรปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลที่ยั่งยืนทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวมภายใต้วิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หากพิจารณาค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักธรรมถือว่ามึลักษณะคล้ายคลึงกัน เพราะเป็นจริยธรรมที่ทุกคนควรยึดถือและปฏิบัติ สรุปลงสาระสำคัญได้ว่าการสร้างคุณธรรมความดีให้กับคนในสังคมอีกวิธีหนึ่ง คือ การใช้ศีลธรรม ของศาสนาที่บุคคลนั้นนับถือมาเป็นค่านิยม เช่น รณรงค์ให้พุทธศาสนิกชนยึดมั่น ปฏิบัติตนตาม ศีล 5 เพื่อสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม และการดำเนินการให้เกิดผลนั้นจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจ ความเชื่อด้วยเหตุผล สร้างการยอมรับไปปฏิบัติและให้มีการพัฒนาจนเป็นนิสัยด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่ได้กล่าวถึงค่านิยมหลัก 12 ประการ ไว้คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557, หน้า 1 – 4) ได้กล่าว การพัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมหลัก 12 ประการ มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน จึงได้บรรจุเข้าไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการนำวิถีประชาธิปไตยที่สังคมพึงปรารถนามาเสริมสร้างให้เด็กได้เรียนรู้ภายใต้วิถีประชาธิปไตยที่ถูกต้องตั้งแต่เล็กอย่างแยบยล ให้นักเรียนฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล ฝึกให้นักเรียนได้สร้างกติกาค่าที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติร่วมกันด้วยกระบวนการกลุ่ม เป็นการฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เรียนรู้ที่จะปรับความคิดและไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเอง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ตลอดจนคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญโดยได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การให้สถานศึกษาผนวกค่านิยมหลัก 12 ประการ ในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีการประกวดเล่าเรื่อง อ่านทำนองเสนาะ ท่องบทอาขยาน คัดลายมือ แต่งเพลง ฯลฯ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีกิจกรรมการเรียนรู้ตามแหล่งประวัติศาสตร์ ทำโครงการ/โครงการตามแนวพระราชดำริ กิจกรรมเพื่อสังคมสาธารณประโยชน์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีการประกวดวาดภาพ ร้องเพลงเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีประเทศไทย
2. ให้สถานศึกษาปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็น

พฤติกรรมที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้มีการพัฒนาและประเมินอย่างเข้มข้นในแต่ละระดับชั้น ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 เน้นในด้านการรักชาติ ศาสนา

พระมหากษัตริย์ (ข้อ 1) ความกตัญญู (ข้อ 3) และการมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย (ข้อ 8)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 เน้นในด้านชื่อเสียงเกียรติยศ เสียสละ อดทน

(ข้อ 2) ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษาเล่าเรียน (ข้อ 4) และมีความเข้มแข็งทั้งกายใจ (ข้อ 11)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 เน้นในด้านรักษาวินัยวัฒนธรรมประเพณีไทย

(ข้อ 5) เข้าใจเรียนรู้ประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง (ข้อ 7) และปฏิบัติตามพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 (ข้อ 9)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 เน้นในด้านมีศีลธรรม รักษาความสัตย์

(ข้อ 6) ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ข้อ 10) และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (ข้อ 12)

3. ให้สถานศึกษากำหนดวิธีการเรียนรู้ค่านิยมหลัก 12 ประการให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพผู้เรียน เช่น ระดับประถมศึกษา ให้ได้เรียนรู้ผ่านบทเพลง นิทาน เหตุการณ์ หรือการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ระดับมัธยมศึกษา ให้เรียนรู้ผ่านการศึกษเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ชีวประวัติบุคคลสำคัญ บุคคลที่ทำคุณประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน เพื่อการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในเชิงสร้างสรรค์

4. ให้ผู้บริการสถานศึกษากำกับ ติดตาม นิเทศการดำเนินงานเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการให้บรรลุวัตถุประสงค์

5. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ติดตาม นิเทศ และประเมินสถานศึกษาที่ดำเนินการเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน

อีกองค์กรหนึ่งที่ได้กล่าวถึงค่านิยมหลัก 12 ประการ คือ สำนักงานประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น (2557, หน้า 2 – 5) ว่าค่านิยมหลัก 12 ประการ คือ

1. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความศรัทธา หวงแหน ปกป้องยกย่องความเป็นไทย ยึดมั่นศาสนาและจงรักภักดีสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงการยึดมั่นในความถูกต้องตรงตามความเป็นจริง รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือ รู้จักควบคุมตนเอง เมื่อประสบกับความลำบาก
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ หมายถึง การประพฤติตนที่แสดงถึงการรู้จักบุญคุณ ปฏิบัติตามคำสั่งสอน แสดงความเคารพ ความเอาใจใส่และตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู อาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงความตั้งใจเพียรพยายามในการศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม หมายถึง การเรียนรู้ ปฏิบัติตน และเห็นคุณค่าที่แสดงถึงการอนุรักษ์ การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ด้วยความภาคภูมิใจ
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน หมายถึง การประพฤติตนปฏิบัติตนที่ดีงาม ยึดคำมั่นสัญญา มีจิตใจโอบอ้อมอารีช่วยเหลือผู้อื่น
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง หมายถึง การเรียนรู้ ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของโรงเรียน เคารพสิทธิ หน้าที่ของผู้อื่น ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ หมายถึง การปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย มีความเคารพและนอบน้อมต่อผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 หมายถึง การน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มาประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ อย่างรอบคอบ ถูกต้องเหมาะสม
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ มีคุณธรรม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล

อตุลยเดช รัชกาลที่ 9

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา หมายถึง การปฏิบัติตนให้ร่างกายและจิตใจ มีความเข้มแข็ง ละอายเกรงกลัวต่อบาป ไม่กระทำความชั่วใดๆ ยึดมั่นในการทำความดีตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง หมายถึง ปฏิบัติตน เสียสละ ให้ความร่วมมือทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ

นอกจากนี้สำนักงานประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น ยังได้นำค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการไปสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนการสอนในการจัดกิจกรรมเสริมต่างๆ รวมทั้งการวัดผลประเมินผล โดยพิจารณาพฤติกรรมตามค่านิยมที่แสดงออกของผู้เรียน ดังนี้

1. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ แสดงความเคารพต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยความภาคภูมิใจ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ แสดงออกถึงความรักและความศรัทธาต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ รักษาและดำรงไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปกป้อง หวงแหนความเป็นชาติ ยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนา และเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ พุดจริงทำจริง ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และอดทนต่อการย่ำแย่ทางกาย วาจา

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ไม่หา

ผลประโยชน์ในทางที่ผิด อาสาทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติ
ตนเป็นแบบอย่างและสนับสนุนด้านความซื่อสัตย์ เสียสละ และอดทน

3. กตัญญูพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแล
เอาใจใส่ รักและเคารพต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู อาจารย์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ
ปฏิบัติตามคำสั่งสอน และสนองคุณต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ชักชวน
ให้เพื่อนและผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่งสอนและสนองคุณต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ
เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามคำสั่งสอนและสนองคุณพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์

4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ตั้งใจ
ศึกษาในเรื่องที่เรียนและเรื่องที่น่าสนใจ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก
คือ มุ่งมั่นศึกษาคำคว้าในเรื่องที่เรียนจากแหล่งเรียนรู้

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก
คือ แสวงหาความรู้เพื่อการศึกษาเล่าเรียนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก
คือ แสวงหาความรู้และสร้างงานตามความสนใจโดยใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้

5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก
คือ เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีไทยและสามารถปฏิบัติตามได้

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก
คือ เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีไทยและสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ เรียนรู้
วัฒนธรรมประเพณีไทย

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติ

ตนเป็นแบบอย่างและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย

6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก

คือ ไม่ลักขโมย

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก ไม่พูดเท็จ

พูดจริง ทำจริง

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีสติ

รู้ตัวในการครองตน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ คิดดี

ทำดี มีจิตใจเมตตา ช่วยเหลือผู้อื่น

7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

ประมุขที่ถูกต้อง

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ รู้จัก

ใช้สิทธิและหน้าที่ตนเอง ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน ให้ความร่วมมือในการทำงาน
กลุ่มและใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ

ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ใช้การประนีประนอมในการทำงานและแก้ปัญหาของ
กลุ่ม ห้องเรียนโรงเรียน ให้ความร่วมมือและใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นและ
ตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติ

ตามกฎระเบียบของสังคม ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนด้วยฉันทามติโดยใช้
เหตุผลในการโต้แย้งและตัดสินใจ

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีส่วน

ร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยใช้สิทธิ
ในการเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

8. มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ

ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบของครอบครัว ห้องเรียน แสดงกิริยาที่เหมาะสม
ต่อพ่อ แม่ ครู อาจารย์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบของโรงเรียน เคารพมอบน้อมต่อพ่อ แม่ ครู อาจารย์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบของชุมชน ท้องถิ่น มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบของสังคมและกฎหมาย รู้กาลเทศะและมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่

9. มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ เรียนรู้และเข้าใจพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ คิดก่อนทำ

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดำรงตนด้วยความรอบคอบไม่ประมาท

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ประหยัด

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ วางแผนการใช้จ่ายของตนเอง มีวินัยในการใช้จ่าย

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ใช้ทรัพยากรเพื่อเพิ่มมูลค่า

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ

หรือกิเลสมีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ รู้จักแยกแยะความดี ความชั่ว

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีจิตใจที่เข้มแข็ง ปฏิเสธต่อสิ่งชั่ว

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการควบคุมตนเองไม่ให้เกิดการทำผิดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

12. คำนึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแลรักษาสິงของ เครื่องใช้ในห้องเรียน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแลรักษา และร่วมพัฒนาสาธารณสมบัติในโรงเรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีดูแลรักษาและร่วมพัฒนาสาธารณสมบัติของชุมชน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ดูแลรักษาและร่วมพัฒนาสาธารณสมบัติของชาติ

นอกจากนี้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2557, หน้า 1 – 2) เสนอแนวทางส่งเสริมค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ โดยผ่านกระบวนการต่างๆ เริ่มจากการสร้างการรับรู้และความเข้าใจ เพื่อก่อให้เกิดความตื่นตัว ความตระหนักและเห็นความสำคัญของเรื่องดังกล่าว จากนั้นจึงนำสู่การสร้างกระบวนการในการปลูกจิตสำนึกและการเสริมสร้างค่านิยมผ่านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การบรรยายนำเข้าสู่เนื้อหา 2) การอภิปราย ประเด็นที่กำหนดจาก การศึกษา ศิลป รูปภาพ หรือบทเพลง 3) การศึกษาดูงาน 4) ใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ใบบัตรความรู้ ใบงาน รูปภาพ ศิลป/วีดิทัศน์ 5) ทำการวัดประเมินผลด้วยการสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมรายบุคคลและการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และประเมินจากการตรวจใบงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ค่านิยมหลัก 12 ประการ ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนควรยึดถือและปฏิบัติเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย โรงเรียนท่าสงครามวิทยา จึงได้นำค่านิยมหลัก 12 ประการ มาใช้ในการพัฒนานักเรียนควบคู่กับการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อให้ให้นักเรียนมีค่านิยมหลักที่เหมาะสม โดยค่านิยมที่ควรพัฒนาอย่างเร่งด่วนของโรงเรียนท่าสงครามคือ 1) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน 2) กตัญญูพ่อแม่ ครู อาจารย์ และ 3) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่

การพัฒนาบุคลากร

เนื่องจากบุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติของบุคลากรในลักษณะบูรณาการอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถทักษะและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน จึงขอนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรดังนี้

1. ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรนั้นถือเป็นภารกิจหลักขององค์กรเพราะการพัฒนาเป็นการกระทำให้มีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรจึงเป็นการดำเนินงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามที่ได้รับผิดชอบ โดยผู้รู้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรเอาไว้หลายประการ ดังนี้

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547, หน้า 18) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร คือ การจัดการความรู้ เป็นกลยุทธ์กระบวนการและเทคโนโลยีที่ใช้ในองค์กร เพื่อแสวงหาสร้างจัดการแลกเปลี่ยนและทำให้ความรู้ที่ต้องการได้รับผลสำเร็จ ตามวิสัยทัศน์ที่องค์กรต้องการเป็นกลยุทธ์หลักที่ใช้เพื่อพัฒนา เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมุ่งที่ความสามารถขององค์กร การพัฒนาบุคลากรจึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรก

ชัยยุทธ ศิริสุทธิ (2548, หน้า 21) ได้กล่าวถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การทำให้มีคุณภาพมากขึ้น ในกรณีนี้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลก็คือ การดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดีต่อการ

ปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพประสบความสำเร็จเป็นที่พอใจแก่องค์กร การได้จาก บรรลุการพัฒนาบุคลากรดังกล่าวผู้เกี่ยวข้องในการในงานพัฒนาจำเป็นต้องวางแผนจัด กิจกรรมต่างๆ เช่น การปฐมนิเทศการสอนงานฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานใหม่มีความรู้ ความสามารถปฏิบัติงานด้วยความสำเร็จ

เพ็ชรี ระบุวิชิตร์ (2549, หน้า 19 – 24) กล่าวว่า การพัฒนา บุคลากร คือ กระบวนการทุกอย่างที่องค์กรกระทำเพื่อให้บุคลากรได้เกิดการเรียนรู้อันจะ นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในชีวิตและการงานและเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ สูงขึ้น

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, หน้า 1) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูผู้สอนว่า หมายถึง การดำเนินงานที่พยายามจะสร้างเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถ มีทักษะใน การสอนและการทำงาน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงานรวมถึงมีบุคลิกภาพและ คุณธรรมความเป็นครูที่ดีด้วย

นพพร พรหมแพง (2551, หน้า 55) ได้สรุปความหมายของการพัฒนา บุคลากรไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นการดำเนินการเพื่อให้บุคคลได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผล ให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาบุคลากรจะเป็นการส่งเสริมและ เปลี่ยนแปลงปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เพื่อนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

บัณฑูรย์ ชุ่มแวงวาปี (2552, หน้า 11) ได้สรุปความหมายของการ พัฒนาบุคลากรไว้ว่า เป็นการฝึกฝน อบรมและส่งเสริมให้บุคคลได้เสริมสร้างความรู้ ความ เข้าใจ อุบนิสัย ทัศนคติและประสบการณ์ในทางสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลให้มี ความสามารถที่จะพัฒนาสมรรถภาพไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายของ หน่วยงาน

นิยม บุญมีทองอยู่ (2556, หน้า 53) ได้สรุปความหมายของการ พัฒนาบุคลากรไว้ว่า กระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่หน่วยงานเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและพัฒนาทักษะ ตลอดจนมีทัศนคติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานให้กับ บุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

จากความหมายของการพัฒนาบุคลากรที่ทำได้กล่าวมาข้างต้นสามารถ สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนา

ให้บุคลากรขององค์กรได้รับความรู้ทักษะมีความชำนาญและมีประสบการณ์เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ

2. ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

บุคลากรเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทำให้งานบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ บุคลากรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานในองค์กรนั้นๆ และเพิ่มคุณภาพของบุคลากรตามภาวะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรไว้ดังนี้

ชัยยุทธ ศิริสุทธิ (2548, หน้า 14) ได้กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรมนุษย์นับเป็นงานที่สำคัญสำหรับองค์กร ยุคปัจจุบันการก้าวต่อไปในอนาคตขององค์กรใดๆ ล้วนต้องอาศัยงานด้านการพัฒนามนุษย์เป็นรากฐานทั้งสิ้น องค์กรในยุคโลกาภิวัตน์ได้จัดงบประมาณจำนวนมากไปกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การพัฒนาเป็นการทำให้มีคุณภาพมากขึ้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลก็คือการดำเนินการเพิ่มความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพประสพผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่องค์กร

ศุภชัย ยาวะประภาส (2548, หน้า 18) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญในเชิงปัจจัยที่เป็นเหตุและผลให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในองค์กรและต่างๆ ดังนี้ ทำให้มีนวัตกรรมต่างๆ เข้ามาใช้ในองค์กร อาจจะเป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กรเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการปรับเปลี่ยนรวดเร็วและรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เช่น มีการนำระบบบริหารคุณภาพตามมาตรฐานสากลระบบต่างๆ มาใช้ในการบริหารจัดการก็ให้เกิดการเผยแพร่นวัตกรรมนั้นๆ ให้เป็นที่เข้าใจและยอมรับปฏิบัติในวงกว้างขององค์กร บุคลากรให้เพิ่มความพร้อมด้านสมรรถนะความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรในทั้งในระดับนโยบายกลยุทธ์การดำเนินงานโครงสร้างการจัดการระบบการทำงาน

ศศกร ไชยคำหาญ (2550, หน้า 80) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร ว่าการพัฒนาบุคลากรมีความจำเป็นต่อบุคลากรในองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง เพราะคุณได้ผ่านการพัฒนาจะทำให้ตนเองมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญเพิ่มพูนศักยภาพในการปฏิบัติงานมีความเชี่ยวชาญในงานที่ปฏิบัติ แก่ไข

ข้อบกพร่องในการปฏิบัติงาน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ระเบียบหลักเกณฑ์และเทคนิคการทำงาน เป็นการพัฒนาตนเองพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาสังคมและประเทศชาติไม่มีความเจริญก้าวหน้าและเป็นการแก้ปัญหาต่างๆ ในการบริหาร

นิราพร โทสวงจิตร (2555, หน้า 13) สรุปความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรว่า กระบวนการต่างๆ ที่นำมาพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ความสามารถทักษะตลอดจนพัฒนาความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้งานที่บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้กระบวนการพัฒนาที่หลากหลาย

นิยม บุญมีทองอยู่ (2556, หน้า 55) การพัฒนาบุคลากรเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อเนื่อง ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานโครงการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง หน่วยงานนั้นย่อมจะประสบผลสำเร็จและสามารถพัฒนาบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้องค์กรมีศักยภาพมากขึ้น เพราะหากองค์กรหรือหน่วยงานใดมีการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอจะส่งผลให้บุคลากรนั้นเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบได้เป็นอย่างดีและสามารถปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันได้ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรหรือหน่วยงานมีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยมอบให้องค์กรประสบความสำเร็จเนื่องจากคุณได้รับการพัฒนายิ่งจะทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพดีด้วยมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรดังนี้

จำเนียร จวงตระกูล (2548, หน้า 59) กล่าวว่า ความมุ่งหมายของ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เน้นที่ทรัพยากรที่อยู่ภายในตัวบุคคลที่นำมาสู่ความสำเร็จของตัวบุคคลและองค์กร

ดาราวัลย์ ใหม่คามิ (2553, หน้า 11) สรุปว่า ความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร คือ การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางตำแหน่งหน้าที่การงานมีความรู้ความสามารถทั้งในด้านความรู้ทางวิชาการตลอดจนติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้

สมพงษ์ เกษมสิน (2556, หน้า 534 – 535 อ้างถึงใน ปาริชาติ จันทร์ปุม 2555, หน้า 70) ได้สรุปไว้ว่า วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรมี 2 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมายขององค์กรซึ่งเป็นความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรในแง่ของส่วนรวม ได้แก่

- 1.1 เพื่อสร้างความสนใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 1.2 เพื่อเสนอวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด
- 1.3 เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้ได้ผลสูงสุด
- 1.4 ลดความสิ้นเปลืองและป้องกันอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน
- 1.5 เพื่อจัดวางมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
- 1.6 เพื่อพัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงาน
- 1.7 เพื่อพัฒนาการบริหารงานโดยเฉพาะการบริหารงานด้านบุคลากรให้มีความพึงพอใจทุกฝ่าย

1.8 บุคคลบุคคลิกคนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าของหน่วยงานและองค์กร

1.9 สนองบริการอันมีประสิทธิภาพแก่สาธารณะหรือผู้มาติดต่อ

2. ความหมายส่วนบุคคล หมายถึง ความมุ่งหมายของบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงาน ได้แก่

- 2.1 เพื่อความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่ง
- 2.2 เพื่อพัฒนาท่าทีบุคคลิกในการปฏิบัติงาน
- 2.3 เพื่อพัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงาน

- 2.4 เพื่อฝึกฝนการใช้วินิจัยในการตัดสินใจ
- 2.5 เพื่อเรียนรู้งานและลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน
- 2.6 เพื่อปรับปรุงสภาพการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
- 2.7 เพื่อส่งเสริมและสร้างขวัญในการปฏิบัติงาน
- 2.8 เพื่อเข้าใจนโยบายและความมุ่งหมายขององค์กร

ที่ปฏิบัติงานอยู่ให้ดีขึ้น

- 2.9 เพื่อให้มีความพอใจในการปฏิบัติงาน

ดังนั้น จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรในองค์กรต่างๆ เพื่อให้การจัด

4. กระบวนการพัฒนาบุคลากร

ได้มีผู้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาบุคลากรไว้หลายท่านซึ่งพอจะนำเสนอได้ดังนี้

ธีรยุทธ หล่อเลิศรัตน์ (2544, หน้า 632 – 634) ได้กล่าวถึงการพัฒนาปรับปรุงพัฒนาบุคลากรไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งคือหลักการเรียนรู้การพัฒนาบุคคลเกิดจากการเรียนรู้โดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การสอนงานการนิเทศงานการฝึกอบรมหรือวิธีการอื่นๆ เกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้นและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาส่วนมากเป็นผู้ใหญ่จะต้องอาศัยหลักการของผู้ใหญ่ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาบุคลากร 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การหาข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาของหน่วยงานเพื่อหาทางแก้ไขด้วยการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อทราบปัญหาความจำเป็นหรือความต้องการในการพัฒนาบุคลากรก็เริ่มดำเนินการด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ว่าจะพัฒนาบุคลากรเพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงาน
3. การเลือกวิธีการที่เหมาะสมว่าควรดำเนินการด้วยวิธีการใด เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การดูงาน เป็นต้น
4. กำหนดโครงการ หมายถึง การจัดทำรายละเอียดของการพัฒนาบุคลากรในแต่ละเรื่องว่าจะดำเนินการอย่างไร เช่น การจัดอบรมสัมมนาต้องการ

ดำเนินหลักสูตรเนื้อหาวิชา วิทยาการ วัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณที่ใช้ความจำเป็นเป็นต้น

5. การดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามโครงการที่กำหนดขึ้นหรือจัดทำขึ้นเพื่อการฝึกอบรมสัมมนาหรือประชุมเชิงปฏิบัติการการศึกษาดูงาน

6. การประเมินผลและการติดตามผลการพัฒนาบุคลากรที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใดมีปัญหาอุปสรรครวมทั้งประโยชน์ที่ได้จากโครงการที่ดำเนินการด้วยแล้วคุ้มค่าหรือไม่

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปกระบวนการพัฒนาบุคลากรว่า กระบวนการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีศักยภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ได้แก่ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม การนิเทศงาน เป็นต้น ซึ่งในกระบวนการพัฒนาบุคลากรจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาจุดแข็งจุดอ่อนขององค์กรเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมนำไปสู่การพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

5. วิธีการพัฒนาบุคลากร

วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร ดังนั้นการเลือกใช้เทคนิคในการฝึกอบรมที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในการทำงานทำให้งานผิดพลาดน้อยลงและช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 1) ได้กล่าวถึง วิธีการพัฒนาบุคลากรเป็น 3 วิธีดังนี้

1. การพัฒนาโดยการจัดการศึกษาเป็นวิธีการพัฒนาที่มุ่งเพิ่มความรู้ความสามารถสติปัญญาให้แก่ครูต้องใช้เวลานานและลงทุนสูง

2. การพัฒนาและการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานใช้ระยะเวลาสั้น

3. การพัฒนาในงานเป็นการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานโดยผู้บังคับบัญชาจะใช้กระบวนการในการบริหาร เช่น การมอบหมายงานการสอนงานการเสนอแนะการเพิ่มความรับผิดชอบการมอบอำนาจหน้าที่การหมุนเวียนเลื่อนตำแหน่ง

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2547, หน้า 20 - 24) วิธีการพัฒนาบุคลากรสามารถทำได้ ดังนี้

1. การฝึกอบรม

2. การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการพัฒนาตนเอง
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
4. การศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ
5. การจัดกิจกรรมทางวิชาการเช่นการประชุมเชิงประชุม

วิชาการและการประชุมปฏิบัติการการสัมมนาและการจัดนิทรรศการ

6. การจัดระบบพี่เลี้ยงเพื่อให้การแนะแนวและเพื่อการ

เสนอแนะ

7. การศึกษาต่อ

รัตนา เนื่องแก้ว (2548, หน้า 32 - 35) ในการพัฒนาบุคลากรมีวิธีการดำเนินการโดยใช้วิธีการพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาตามแนวคิดของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนใน 5 ด้าน ดังนี้

1. การปฐมนิเทศเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรในการในองค์กรที่เข้ามาทำงานใหม่หรือผู้ที่รับราชการมานานแล้วแต่เพิ่งย้ายสับเปลี่ยนหรือหมุนเวียนมาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ซึ่งเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งมีวัตถุประสงค์สำหรับการจัดและนำชี้แจงให้ทราบควบคุมเพื่อให้ทราบความรู้อย่างทั่วไประเบียบความคุ้นเคยกับผู้ร่วมงานลักษณะโครงสร้างขององค์กรนโยบายขององค์กรเพื่อให้สมาชิกใหม่เข้าใจวัตถุประสงค์ รวมทั้งเรียนรู้สภาพแวดล้อมขององค์กรองค์กรเพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานและเป็นประโยชน์ในการทำงานต่อไป

2. การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มีระเบียบแบบแผนซึ่งมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงการกระทำหรือพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคคล

3. การส่งเสริมด้านวิชาการมีวัตถุประสงค์ให้บุคลากรได้รับความรู้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นและสามารถทำได้หลายรูปแบบเน้นในเรื่องการให้ความรู้

4. การศึกษาดูงานเป็นการเพิ่มพูนวุฒิของบุคลากรให้มีความรู้ยิ่งขึ้นการที่บุคลากรทำงานอยู่ได้นานๆ ความรู้ ความสามารถอาจล้าสมัย ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีต่างๆ ใหม่ๆ เกิดขึ้นเรื่อยๆ ใช้วิธีการใหม่ๆ ไม่จำเป็นจึงต้องส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานในหน่วยงานที่มีระบบการทำงานที่ดีและทันสมัย

5. การส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อเป็นการพัฒนาบุคลากรอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้บุคลากรมีความรู้เพิ่มขึ้นหรืออาจได้รับความรู้ใหม่ซึ่งอาจทำให้ทำได้ทั้ง

ภายในประเทศและนอกประเทศ

อนันต์ ศรีอำไพ (2550, หน้า 212 – 213) นำเสนอกิจกรรมพัฒนาครูไว้ว่า แผนงานพัฒนาบุคลากรฝ่ายการสอนมีมากมายและแตกต่างกันแต่มีความมุ่งหมายคล้ายกัน คือเพื่อที่จะปรับปรุงบุคลากรทางด้านแผนงานการศึกษา กิจกรรมที่จะพัฒนาบุคลากรฝ่ายสอนมี ดังนี้

1. พัฒนาทักษะการสอนเป็นรายบุคคล
  2. ความสามารถในการให้เนื้อหาสาระในการสอนทั้งหมด
  3. การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในชั้นเรียนได้
  4. การพัฒนาความสามารถในการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อประเมินค่ากับพัฒนาการของนักเรียน
  5. ความสามารถควบคุมชั้นเรียนได้
  6. ให้ความเข้าใจหน้าที่ของการศึกษาที่มีต่อสังคม
  7. ร่วมมือกับบุคลากรอื่น ในเรื่องการศึกษาให้การสนับสนุนในการแก้ไขปรับปรุง
  8. ความสามารถร่วมทำงานความแปลกความสามารถทำงานร่วมกับครู คนอื่นได้ในการศึกษาและการหาประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง
- สรุปได้ว่าวิธีการพัฒนาบุคลากรนั้นสามารถทำได้หลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียน ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้ การฝึกอบรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการพัฒนาตนเอง และการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ อีกทั้งยังรวมถึงการศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ยังวิธีการจัดกิจกรรมทางวิชาการ เช่น การประชุมเชิงประชุมวิชาการและการประชุมปฏิบัติการการสัมมนาและการจัดนิทรรศการ การจัดระบบพี่เลี้ยงเพื่อให้การแนะแนวและการเสนอแนะ ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการพัฒนาบุคลากร คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน โรงเรียนท่าสงครามวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

6. การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบการพัฒนาบุคลากรที่ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ ดังนี้

6.1 ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

วิจิตร ะดารงศ์ (2553, หน้า 48) ได้สรุปความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการพัฒนามนุษย์เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยการประชุมพบปะปรึกษาหารือ เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาและแนวทางระหว่างผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้น ร่วมกันเพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีคุณภาพและประสิทธิภาพซึ่งจะเกิดผลดีต่อองค์กร

เยาวรัตน์ ภักดีเฟือ (2553, หน้า 27) ได้สรุปความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า ประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการฝึกอบรมเป็นกลุ่มกลุ่มประมาณ 10 - 25 คนจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้ได้รับการฝึกอบรมได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าต่อไป จากผลของการฝึกปฏิบัติหรือการสร้างผลิตผลขึ้นมา รวมทั้งเพื่อแก้ปัญหาหรือขยายความรู้ด้วยการศึกษาวิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ได้ดังนี้ การประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ การประชุมร่วมกันระหว่างบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนพฤติกรรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ อย่างเป็นระบบและมีการลงมือปฏิบัติช่วยกัน แก้ปัญหาซึ่งบังเกิดผลปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพต่อบุคคลและองค์กร

6.2 วัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

สมคิด บางโม (2545, หน้า 18) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอบรมเชิงปฏิบัติการดังนี้ 1) เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับหลักการทฤษฎี แนวคิด ในเรื่องที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการทำงาน 2) เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ คือ เมื่อรู้หลักการ ทฤษฎี และขอบเขต และสามารถตีความหมายแปลความขยายความอธิบายให้คนอื่นเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ 3) เพิ่มพูนทักษะเป็นความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง 4) เปลี่ยนแปลงเจตคติเป็นความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรต่อเพื่อนร่วมงานเก่า ผู้บังคับบัญชาและต่องานที่รับผิดชอบ

อมรรวรรณ ฤษาพันธ์ (2553, หน้า 32) ได้สรุปไว้เพื่อวัตถุประสงค์ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านทฤษฎี และด้านการปฏิบัติอย่าง

แท้จริงหรือจะแก้ปัญหาและปรับปรุงงานให้ดีขึ้น โดยมีเป็นลักษณะประชุมปรึกษาหารือ เพื่อแก้ปัญหาหรือกำหนดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง ประกอบด้วยการประชุมย่อยการประชุมใหญ่ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดจะได้รับความรู้ประสบการณ์เป็นแนวปฏิบัติต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อมีความรู้ ความเข้าใจ และทฤษฎี ทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ อย่างแท้จริง เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้รู้จักแก้ปัญหาปรับปรุงงานให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานของตนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

6.3 ประโยชน์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ชนิดา คำเพราะ (2552, หน้า 36 - 39) ได้กล่าวถึง ชาญชัย อาจินสมาจาร ว่าให้ความหมายของหลักการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ จากการประชุมประชุมปฏิบัติการและเป็นไปอย่างมีระบบดังนี้

6.3.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการศึกษาเป็นหมู่คณะเกิดจากความหมายต้องการและวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้น เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่าความต้องการทางวิชาชีพของผู้เข้าร่วมแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไป ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำทางการศึกษา ที่จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกต้องการร่วมกันและเยี่ยมชั้นเรียนและคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ สามารถช่วยให้ผู้นำความรู้ถึงต้องการของสมาชิกทุกคน หลังจากกำหนดความต้องการร่วมกันแล้ว ควรช่วยเหลือหมู่คณะในการวิเคราะห์เสียงดังกล่าว โดยตั้งวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันทำงานของหมู่คณะขึ้นและให้หมู่คณะได้ข้อสรุปที่น่าพอใจ โดยก่อนจะเริ่มศึกษาเป็นหมู่คณะหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการควรเตรียมก่อนวางแผนเป็นสิ่งจำเป็น ผู้นำจะต้องรู้สึกถึงปัญหาเวลาสถานที่ระยะเวลาและจำนวนครั้งของการประชุมที่จะมีขึ้น

6.3.2 การกำหนดปัญหา หลังจากได้วางแผนประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วขั้นต่อไปคือการกำหนดปัญหา ซึ่งผู้ร่วมงานจะได้ปฏิบัติงานต่อไป ปัญหาที่กำหนดควรเป็นปัญหาของครูการอภิปรายเป็นหมู่คณะควรนำไปสู่ปัญหาร่วมเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ตลอดจนแผนและวิธีการที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการแก้ปัญหาการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหา ควรเป็นการตัดสินใจที่เห็นพ้องกันปัญหาที่กำหนดควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

6.3.2.1 ปัญหาจะต้องอยู่ภายในขอบเขตอำนาจของ

ผู้บริหารและครูปัญหาที่อยู่นอกขอบเขตย่อมไม่ได้รับความสนใจ การดำเนินงานย่อมทำให้เสียเวลาและเสียทรัพยากรเพราะข้อสรุปของปัญหาดังกล่าวจะไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลในโรงเรียน

6.3.2.2 ปัญหาควรมีลักษณะที่สามารถแก้ไขแก้ปัญหาได้ โดยทางวิชาชีพและจะต้องมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ เมื่อถึงขั้นแก้ปัญหาประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาหรือหรือจากการศึกษาตำรับตำราทางวิชาชีพย่อมสามารถช่วยให้ความพอใจ

6.3.2.3 ปัญหาจะต้องให้ผู้ร่วมประชุมสร้างปรัชญาการศึกษาขึ้นได้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนที่สุดเมื่อรู้ว่าอะไรที่เราทำกำลังทำอยู่จะทำอย่างไร และทำไมสิ่งเหล่านี้ คือ ปรัชญาในระหว่างที่ตัวปัญหาคำถามเกี่ยวกับอะไรอย่างใดจะต้องได้รับการพิจารณาล่วงหน้าเพื่อประกันว่าคนที่ออกมาประสบความสำเร็จ

6.3.2.4 ปัญหาจะต้องสามารถนำไปใช้ได้ทันที ผู้นำจะต้องสามารถให้ใช้ความสำคัญของความสำเร็จ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจขึ้นในการทำ การนำ การแก้ปัญหาไปใช้งานจะส่งเสริมให้ครูด้วยมือปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาของตนต่อไป

6.3.2.5 คำตอบของการแก้ปัญหา สามารถแสดงให้เห็นได้ง่ายโดยใช้ภาษาที่รัดกุมในรูปแบบของรายงาน เพื่อการอ้างอิงในอนาคตหลังจากที่ได้เลือกปัญหาที่เหมาะสมแล้วมันเป็นสิ่งจำเป็นในการจำกัดความอย่างแจ่มแจ้ง โดยปราศจากข้อความที่กำกวม ข้อความที่มีปัญหาหรือข้อความที่ความนำไปสู่ความสับสนได้ในอนาคต

6.3.3 การวิเคราะห์ปัญหา เมื่อได้แก้ปัญหาแล้วขั้นตอนต่อไป คือ การวิเคราะห์ปัญหาแต่ละปัญหาจะประกอบด้วยหน่วยเล็กๆ ปัญหาเหล่านี้จะถูกกำหนดแนวทางในการแก้ไขแผนผัง จะต้องกำหนดโดยสมาชิกในหมู่คณะ ผู้นำจะต้องไม่บรรยายหรือแนะนำทางใดๆ ในการแก้ปัญหาแก่หมู่คณะ หน้าที่ของผู้นำคือการแนะนำให้ค้นคว้าและได้มาซึ่งความเห็นที่ตรงกันข้าม ผู้นำมีความคิดแตกต่างไปจากหมู่คณะก็พร้อมที่จะให้คณะดำเนินการทดลองต่อไป เพื่อหาข้อถูกต้องและข้อผิดพลาดแผนการจะต้องยืดหยุ่นได้ ต้องปรับเปลี่ยนเดิมะครั้งใหม่โดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้รับสมาชิกในหมู่คณะจะต้องปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาหมายถึงการแยกแยะประเด็นปัญหาหมอกเป็นหน่วยหรือเป็นปัญหาย่อย

6.3.4 การให้งานขั้นต่อไป คือ การให้คณะกรรมการหรือ

กรรมการกลุ่มย่อยนำกลุ่มย่อยไปศึกษางานที่ทำ โดยคณะกรรมการมีความสำคัญและจะทำให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันแก้ปัญหา จุดหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการประชุมเชิงปฏิบัติการคือการเพิ่มทักษะของผู้ร่วมงานในหมู่คณะ ควรเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกิจกรรมในการวางแผนและสร้างแผนมีวัตถุประสงค์เบื้องต้น คือ ต้องการให้ผู้ร่วมงานทุกคนได้มีโอกาสทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งโดยให้ความร่วมมือกับวิทยากรเมื่อให้ทำงานแล้วกลุ่มย่อยต่างๆ ควรเริ่มทำงานในปัญหาของตนส่วนเวลาที่กำหนดในการทำงาน อาจมีการยืดหยุ่นบ้างเล็กน้อย

6.3.5 การนำการแก้ปัญหาออกปฏิบัติ หลังจากที่ได้กำหนดปัญหาและแบ่งปันหาให้แก่สมาชิกในกลุ่มแล้วผู้นำต้องเป็นผู้ประสานงานเป็นวิทยากรทำหน้าที่จูงใจและนำสมาชิกในกลุ่มได้ชี้แนะให้ได้ตระหนักถึงความคิดทางวิชาชีพกลุ่มผู้ร่วมงานทำงานจะต้องพบปะกันบ่อยๆ เพื่อเสาะหาข้อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการค้นพบของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มควรเตรียมรายงานในงานของตน และเสนอรายงานดังกล่าวแก่สมาชิกของหมู่คณะ ดังนั้น จึงควรมีการแบ่งเวลาการประชุมให้กับกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่คณะกรรมการของแต่ละกลุ่มย่อยจะนำผลการศึกษาของตนมารายงานให้ที่ประชุมทราบส่วนการติดตามผล เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะได้นำประสบการณ์ที่ได้รับจากการประชุมไปอภิปรายในการประชุมปฏิบัติการครั้งต่อไป

6.3.6 การประเมินผล กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการควรมีการประเมินผลร่วมกันโดยผู้เข้าร่วมประชุมการประเมินผลอาจทำโดยคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์การประเมินควรจะเป็นการประเมินกระบวนการแนวทางการทำงานร่วมกันและผลผลิตที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการต้องมีปัจจัยสำคัญได้แก่

6.3.6.1 ได้มีการทำกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การทำงาน การพักผ่อนการร่วมคิดการร่วมอภิปรายร่วมกันและการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นต้น

6.3.6.2 ทุกคนมีโอกาสเป็นผู้นำที่แท้จริงจะอยู่เบื้องหลัง

6.3.6.3 แนวทางการสื่อความหมายระหว่างสมาชิกได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความคิดเห็นความสนใจและเจตะ อคติร่วมกัน

6.3.6.4 อุดมการณ์ ความเชื่อและการกระทำของกลุ่ม จะต้องกลมกลืนเข้าด้วยกัน

6.3.6.5 คำตอบของปัญหาจากการมีผลประโยชน์และการ

ใช้ประโยชน์ได้

6.3.6.6 แรงจูงใจจากการประชุมเชิงปฏิบัติการจะทำให้
ผู้เข้าร่วมประชุมปรับปรุงโรงเรียนและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

6.3.6.7 สมาชิกแต่ละคนล้วนเกี่ยวข้องกับภารกิจมีส่วนร่วม
อย่างเต็มที่ในการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการและตั้งนโยบายตลอดเวลาจนแล้วเสร็จ
กระบวนการต่างๆ

6.3.6.8 สมาชิกแต่ละคนจะต้องเป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะ
ในเรื่องความคิดและการกระทำ

6.3.6.9 สมาชิกแต่ละคนจะกลับไปพร้อมประสบการณ์
ที่น่าพึงพอใจ

6.3.7 การรายงานความก้าวหน้าของกลุ่ม จะต้องเผยแพร่ให้
สมาชิกทุกคนได้ทราบ อาจทำได้โดยการออกข่าวสารแจกจ่ายสมาชิก ส่วนรายงานผลครั้ง
สุดท้ายของการปฏิบัติงานควรเขียนให้ง่ายและแจ่มชัด การรายงานมีประโยชน์คือให้แตก
ในรายงานจะต้องมีข้อมูลอ้างอิงที่สามารถปฏิบัติได้ส่วนการติดตามผลควรกระทำโดย
สมาชิกทุกคนสิ่งดังกล่าวจะช่วยให้ครูสามารถนำไปแก้ปัญหาที่ตนประสบพบเจอโดยอาศัย
รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์
อย่างเต็มที่จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการและเป็นไปอย่างมีระบบภายใต้คำแนะนำจาก
ผู้เชี่ยวชาญหรือคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิโดยนำความรู้และประสบการณ์มาร่วมกันในการ
แก้ปัญหาโดยลงมือกระทำและกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันของผู้เข้าร่วม
ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้สามารถนำไปนำไปเป็นแนวปฏิบัติได้จริง

7. การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน

คู่มือการจัดกิจกรรม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานให้มี
ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีลักษณะที่ซับซ้อน มีขั้นตอนการปฏิบัติงานมาก หรือ
เป็นงานที่จำเป็นต้องใช้บุคลากรหลายคนหมุนเวียนกันปฏิบัติงาน ซึ่งการปฏิบัติงาน
ดังกล่าวผู้ปฏิบัติงานอาจรู้สึกยุ่งยากสับสนและอาจเกิดข้อผิดพลาดได้ แต่ถ้าให้ผู้ปฏิบัติงาน
นั้นรู้จริง รู้มาก รู้กว้างขวาง ก็ต้องใช้เวลามากในการฝึกฝนหรือเรียนรู้งาน ดังนั้นการมีคู่มือ
การดำเนินงานในหน่วยงานจึงเป็นการช่วยประหยัดเวลาของ
ผู้บังคับบัญชาในการอธิบายหรือตอบคำถามบุคลากรเกี่ยวกับนโยบายวัตถุประสงค์

วิธีปฏิบัติ กระบวนการในการปฏิบัติงานขององค์การ รวมทั้งใช้ในกรณีที่มีเจ้าหน้าที่หรือผู้ร่วมงานเข้ามาใหม่ก็สามารถใช้เครื่องมือในการฝึกหัดเรียนรู้งานได้

7.1 ความหมายของคู่มือการดำเนินงาน

จากการศึกษาเอกสาร ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของการจัดทำคู่มือการดำเนินงานไว้หลายท่าน ซึ่งคำบางคำอาจไม่ตรงกับคำว่าคู่มือการดำเนินงาน แต่มีความหมายที่สอดคล้องกันได้แก่คำว่า เอกสาร การจัดทำเอกสาร วิธีปฏิบัติงาน คู่มือการทำงาน ระบบ คู่มือการปฏิบัติงาน เป็นต้น แต่ในวิจัยเล่มนี้ผู้จัดทำได้ใช้คำว่า คู่มือการดำเนินงาน ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกันดังนี้

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 (2530, หน้า 617) ได้กล่าวว่า เอกสาร หมายถึง หนังสือที่เป็นหลักฐาน

นายิกา เดิดขุนทด (2544, หน้า 17) ได้กล่าวถึง ความหมายของคู่มือการดำเนินการ ดังนี้

คู่มือ หมายถึง สมุดหรือหนังสือที่แต่งขึ้น เพื่อใช้ประกอบตำรา หรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้เหมาะสมสำหรับติดตัว

คู่มือการดำเนินการ หมายถึง สมุดหรือหนังสือ หรือเอกสารที่จัดทำขึ้นเป็นหลักฐาน เพื่อให้แนวคิดและแนวทางในการดำเนินงาน เช่น สารความรู้ คำแนะนำ คำชี้แจง ในการปฏิบัติตามขั้นตอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดสามารถใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและใช้สำหรับการประจำตัว

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (2549, หน้า 4) ได้กล่าวว่า เอกสาร หมายถึง สิ่งหรือสื่อที่ใช้อธิบายถึงทิศทาง แนวทาง ขั้นตอนหรือวิธีการปฏิบัติงาน โดยอาจจะอยู่ในลักษณะต่างๆ เช่น ระเบียบปฏิบัติ คู่มือปฏิบัติงาน วิธีการทำงาน รูปภาพ แบบฟอร์ม เป็นต้น อีกทั้งยังกล่าวว่า คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) เปรียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางการทำงานที่มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของกระบวนการ ระบุถึงขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการต่างๆ ขององค์กรและวิธีการควบคุม กระบวนการนั้น มักจัดทำขึ้นสำหรับลักษณะงานที่ซ้ำซ้อน มีหลายขั้นตอนและเกี่ยวข้องกับหลายคน สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน

7.2 ความสำคัญของคู่มือการปฏิบัติกิจกรรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (ก.พ.ร.)

(2549, หน้า 16) ให้ความสำคัญกับการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และประโยชน์ของการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ไว้ดังนี้

- 7.2.1 เพื่อให้การปฏิบัติงานในปัจจุบันเป็นมาตรฐาน
 เดียวกัน
- 7.2.2 ผู้ปฏิบัติงานทราบและเข้าใจว่าควรทำอะไรก่อน
 และหลัง
- 7.2.3 ผู้ปฏิบัติงานทราบว่าควรปฏิบัติอย่างไร เมื่อใดกับใคร
- 7.2.4 เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์
 ภารกิจ และเป้าหมายขององค์กร
- 7.2.5 เพื่อให้ผู้บริหารติดตามงานได้ทุกขั้นตอน
- 7.2.6 เป็นเครื่องมือในการฝึกอบรม
- 7.2.7 ใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำงาน
- 7.2.8 ใช้เป็นสื่อในการประสานงาน
- 7.2.9 ได้งานที่มีคุณภาพตามกำหนด
- 7.2.10 ผู้ปฏิบัติงานไม่เกิดความสับสน
- 7.2.11 แต่ละหน่วยงานรู้งานซึ่งกันและกัน
- 7.2.12 บุคลากร หรือ เจ้าหน้าที่สามารถทำงานแทนกันได้
- 7.2.13 สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว
- เมื่อมีการโยกย้ายตำแหน่งงาน
- 7.2.14 ลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน
- 7.2.15 ลดข้อผิดพลาดจากการทำงานที่ไม่เป็นระบบ
- 7.2.16 ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงาน
- 7.2.17 ช่วยให้เกิดความสม่ำเสมอในการปฏิบัติงาน
- 7.2.18 ช่วยลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในการทำงาน
- 7.2.19 ช่วยลดการตอบคำถาม
- 7.2.20 ช่วยลดเวลาสอนงาน
- 7.2.21 ช่วยให้การทำงานเป็นมืออาชีพ
- 7.2.22 ช่วยในการออกแบบระบบงานใหม่และปรับปรุงงาน

7.2.23 ผู้ปฏิบัติงานทราบรายละเอียด และทำงานได้อย่าง

ถูกต้อง

7.2.24 ทราบถึงตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ

7.2.25 ทราบถึงเทคนิคในการทำงาน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการจัดทำคู่มือการดำเนินงานมีดังนี้ การปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายขององค์กร ใช้เป็นสื่อในการประสานงาน ได้งานที่มีคุณภาพตามกำหนด ลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน ช่วยลดเวลาสอนงาน การทำงานเป็นมืออาชีพ ออกแบบระบบงานใหม่ และปรับปรุงงาน ผู้ปฏิบัติงานทราบรายละเอียด และทำงานได้อย่างถูกต้อง และสุดท้ายคือ มีเทคนิคในการทำงาน

7.3 ประเภทของคู่มือการดำเนินงาน

ในองค์การขนาดใหญ่จะมีคู่มือปฏิบัติงานมากมายสำหรับบุคลากรแต่ละฝ่าย แต่องค์การขนาดเล็กอาจรวมคู่มือปฏิบัติงานของหลายฝ่ายเข้าด้วยกันก็ได้

นายกา เด็ดขุนทด (2544, หน้า 17) กล่าวว่า โดยทั่วไปคู่มือปฏิบัติงาน ดังนี้

7.3.1 คู่มือขององค์การ คู่มือนี้ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ปรัชญาหรือปณิธาน โครงสร้างขององค์การ หน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหาร การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน และสายการบังคับบัญชาขององค์การ

7.3.2 คู่มือนโยบาย ประกอบด้วยรายละเอียดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของหน่วยงานต่างๆ ในองค์กรนั้นๆ

7.3.3 คู่มือบุคลากร เป็นคู่มือแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับลักษณะการจ้างงาน โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวกับชั่วโมงการทำงาน เงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง การขึ้นเงินเดือน การลาพักผ่อน การจ่ายเงินรางวัลประจำปี สวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลต่างๆ ของบุคลากร

7.3.4 คู่มือกระบวนการปฏิบัติงาน คู่มือนี้จะแสดงลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยระบุว่าใคร จะต้องทำงานอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด ทำไมจึงต้องทำ และทำงานเกี่ยวข้องกับใครบ้าง คู่มือประเภทนี้ โดยทั่วไปมักมี

ผู้เรียกสั้นๆ ว่า คู่มือปฏิบัติงาน ซึ่งก็เป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง คู่มือกระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งคู่มือนี้จะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างยิ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า วิธีการในการพัฒนาบุคลากรนั้นมีหลากหลายอย่างซึ่งล้วนแต่เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทั้งสิ้น ซึ่งผู้วิจัยได้มุ่งที่จะพัฒนาครูโรงเรียนท่าสงครามวิทยา เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนานักเรียนให้มีค่านิยมหลักที่ควรประพฤติควรปฏิบัติตามโดยอิงจาก นโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดังนั้น ครูเป็นบุคลากรในองค์กรจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรและจัดทำวิธีประชุมเชิงปฏิบัติการและติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทักษะและประสบการณ์ให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน โรงเรียนท่าสงครามวิทยา

ในการวิจัยครั้งนี้ มีการใช้วิธีการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน โรงเรียนท่าสงครามวิทยา ซึ่งการจัดกิจกรรมพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน จะต้องอาศัยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็นได้มากที่สุด คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. กิจกรรมเช้าวันใหม่

กิจกรรมเช้าวันใหม่เป็นกิจกรรมการเข้าแถวหน้าเสาธง เป็นการจัดอบรมนักเรียนในกิจกรรมหน้าเสาธงก่อนขึ้นชั้นเรียน กิจกรรมหน้าเสาธงโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1 เพื่อปลูกฝังค่านิยมหลักของนักเรียน ที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติ เสียสละ อดทน ความกตัญญูพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ความมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่

1.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง และส่งเสริมคุณธรรมและส่งเสริมค่านิยมที่เหมาะสม มีมารยาทและขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย

1.3 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ข่าวสารทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ประโยชน์ของกิจกรรมหน้าเสาธงหรือกิจกรรม เช้าวันใหม่ คือ เป็นการฝึกเข้าแถวฝึกการมีระเบียบ การร้องเพลงชาติก่อให้เกิดความรักชาติ การสวดมนต์ไหว้พระช่วยขัดกล่อมจิตใจ นักเรียนได้ฟังและฝึกพูดการอบรมของครูนักเรียนได้รับความรู้และข้อปฏิบัติที่จำเป็นเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม

ที่ดีนักเรียน ได้เรียนรู้ตัวอย่างที่ดี ที่ครูนำมายกตัวอย่างและเล่าให้ฟังเพื่อให้นักเรียนนำไปพัฒนาเป็นค่านิยมที่สมควรจะปฏิบัติ ครูได้ดูแลนักเรียน ด้านการแต่งกาย สุขภาพและร่างกายนักเรียน

2. กิจกรรมพบพระพบธรรม

กิจกรรมการพบพระพบธรรม เป็นการเล็งเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา เพื่อใช้แนวทางธรรมะในการขัดเกลาจิตใจ ให้ประพฤติตนตั้งอยู่ในศีลธรรม ความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ สุจริต ความรัก ความเมตตา ความสามัคคี การรู้ถึงบาปบุญคุณโทษ ความกตัญญูรู้คุณต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และที่สำคัญการอยู่ในสังคมด้วยความมีสติไม่ประมาท โดยมีแนวความคิดในการจัดกิจกรรมพบพระพบธรรม ให้นักเรียนเข้าประชุม สมานิ่งวิปัสสนากรรมฐาน การรับฟังการบรรยายจากพระอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ

พระราชสุทธิญาณมงคล (อ๋างถึงใน ปาฐกถา จันทบุรี, 2555, หน้า 83) ได้กล่าวว่า การฟังธรรมะเปรียบเสมือนการสร้างถ้ำให้แก่จิตใจ บางคนไม่สนใจฟังธรรมะ ถ้ำสร้างถ้ำไว้ในจิตใจอยู่ด้วยความสงบฟังไปก็เกิดความรู้ดี รู้ชั่ว มีพลังและปัญญา วันพระมาแสวงหาพระ มาพบพระสักวันหนึ่งจิตใจประเสริฐในการพบพระ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยเฉพาะในกรอบของสติสัมปชัญญะ ธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนคือ สติสัมปชัญญะ บางคนขาดสติมากไม่มีโอกาสที่จะแสวงหาธรรมะได้แล้วพลาดทั้งโอกาสอันดีงามจะเสียดายเวลาที่เกิดมาในสากลโลกนี้อย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นในวันพระ คือ วันฟังธรรมฟังให้เกิดประโยชน์เสียงธรรมะเปรียบเสมือนถ้ำคอยกำบังหูเราฟัง ใจเราคิด จิตจะได้สบายเกิดความรู้ ความสามารถความดี มีพลังและปัญญา อานิสงส์หรือผลบุญอันเกิดจากการฟังนั้นมีประโยชน์มากมายหลายสถาน เช่น

1. ทำให้ได้ฟังเรื่องใหม่ฟังเรื่องที่ไม่เคยได้ยินไม่เคยได้ฟังมาก่อน
2. ได้ใส่ใจในเรื่องเก่าทบทวนหวนคิดถึงอดีตชีวิตที่ผ่านมา ครัทธาฟังสนใจฟังทบทวนจดหัวข้อปฏิบัติที่ขย่ำร้อแต่ประการใด
3. บรรเทาความกังวลปิดประตูความกังวลสงสัยเสียได้
4. เป็นสัมมาทิฐิไม่เข้าใจสิ่งใดในทางที่ผิด
5. มีสติมั่นคงมีสติดีประพฤติสุจริตไม่แปรปรวนกระแส

สรุปได้ว่า การกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสพบปะพระสงฆ์บ่อยๆ ซึ่งพระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคคลทั่วไป การที่

เราได้ฟังธรรมะและฝึกปฏิบัติจะสามารถทำให้เรามีสติสมาธิ คิดดี ทำดี และนำคำสั่งสอนไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป และเป็นการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาค่านิยมหลักที่ดี อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ความมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่

3. กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทาย การเคารพผู้อาวุโส

กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายและเคารพผู้อาวุโส เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้รู้จักการยิ้มไหว้ทักทายซึ่งกันและกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทย พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่พึงามสำหรับนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม ชุมชน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งกิจกรรมนี้จะเป็นการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเป็นอัตลักษณ์ที่คนทั่วโลก ยอมรับและประจักษ์ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่พึงาม โดยกิจกรรม ยิ้มไหว้ทักทายและเคารพ ผู้อาวุโสจะมีกิจกรรม คือ การยิ้มไหว้ทักทาย เป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่ทุกคนทั่วโลก ยอมรับ และประจักษ์ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่พึงาม ในโครงการจะมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ดังนี้

ตาราง 1 กิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมยิ้มไหว้ทักทาย การเคารพผู้อาวุโส

รายการ	เวลา/สถานที่	ผู้รับผิดชอบ
1. กิจกรรมต้อนรับ รุ่นพี่รุ่นน้อง	07.10 – 08.00 น. ณ ประตูทางเข้าโรงเรียน ทั้ง 3 จุด	สภานักเรียนและ ครูเวรประจำวัน
2. กิจกรรมวันไหว้ครู	วันไหว้ครู	ฝ่ายกิจการนักเรียน
3. กิจกรรมชุมนุม มารยาทไทย	14.40 – 15.30 น. ทุกวันอังคาร	โดยครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	เวลา/สถานที่	ผู้รับผิดชอบ
4. กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทาย ภายในห้องเรียน	ก่อนและหลังเรียน ในแต่ละชั่วโมง	หัวหน้าห้องทุกห้องเรียน ทุกระดับชั้น
5. กิจกรรมรณรงค์ ยิ้มไหว้ ทักทายภายนอกห้องเรียน	ภายในและภายนอกบริเวณ โรงเรียน	นักเรียนและครูทุกคน

โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำในแบบอย่างที่ถูกต้อง จัดกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักในกระบวนการเรียนการสอน โดยณรงค์ส่งเสริมความเป็นไทย ทั้งการแต่งกายที่เป็นระเบียบ การยิ้มไหว้ ทักทาย ด้วยกิจกรรมเสริมตามต่างๆ จัดทำสื่อเผยแพร่ กิจกรรมและความรู้เกี่ยวข้อง เช่น อินเทอร์เน็ต ป้ายนิเทศ

4. กิจกรรมคนดี ศรีท่าสงคราม

เป็นกิจกรรมที่ประกาศยกย่องนักเรียนที่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียนทุกคนได้ โดยครูจะคัดเลือกและมอบใบเกียรติบัตรให้ในสัปดาห์สุดท้ายก่อนปิดภาคเรียน

5. โครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

โครงการหรือกิจกรรม การเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน การจัดโครงการหรือกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมการเสริมสร้าง และพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน โดยคณะผู้วิจัย ได้เลือกโครงการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม หลักการและเหตุผลของการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม เป็นกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียน ดังจะนำมากล่าวดังต่อไปนี้ โครงการอบรมคุณธรรม ค่ายคุณธรรม แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในทางคุณธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดความสงบสุขในชีวิตประจำวัน อันเป็นสิ่งสำคัญของชีวิตสำหรับทุกๆ คน ดังนั้น โครงการอบรมคุณธรรมจึงเน้น เด็กและเยาวชนเป็นหลักเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติในอนาคตเยาวชนที่มีคุณภาพนอกจาก

จะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสติปัญญาที่ดี แล้วยังต้องมี คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมทั้งทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการ ดำรงชีวิตประจำวันด้วย พระพุทธศาสนาถือเป็นแหล่งคำสอนและระบบจริยธรรมของ สังคมไทยเด็กและเยาวชนไทยทุกคนควรได้รับการปลูกฝังหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในหน้าที่ เพื่อตนเองครอบครัว และสังคม โดยรวมได้อย่างกลมกลืนภายใต้สภาพแวดล้อมในสังคมและวัฒนธรรมแบบ พุทธ ซึ่งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนเป็นหน้าที่ ของทุกสถาบันหลักในสังคมเริ่มต้น ตั้งแต่บ้าน วัด โรงเรียน ตลอดจนจนถึงชุมชนที่อยู่อาศัยที่ จะต้องร่วมมือกันในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้มีความรู้ ความเชื่อที่ถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีประสบการณ์ในการ ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนขั้นพื้นฐานของพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ ในวัยรุ่นตอนปลายซึ่งเป็นช่วงที่บุคคลต้องการเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ที่ หลากหลาย แต่ยังคงพึ่งพาอาศัยผู้ใหญ่มาช่วย ช่วงวัยดังกล่าวจึงเหมาะจะให้การปลูกฝัง ลักษณะทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อ และการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบัน แนวโน้มของการพัฒนาหันมาเน้นการพัฒนาจิตใจและพัฒนาตัวคนมากขึ้น เพื่อให้ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไข เพิ่มเติมฉบับที่ 3 ปีพุทธศักราช 2553 มาตราที่ 6 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้อง เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข ประกอบกับพระสงฆ์ ปัจจุบันนี้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ได้รื้อฟื้นบทบาทในการ พัฒนาและบทบาทนั้น ให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน เช่น การจัดโครงการค่ายคุณธรรม ซึ่งเป็น โครงการที่บูรณาการระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ในลักษณะการอยู่ค่ายฝึกอบรมคุณธรรม เป็นส่วนหนึ่งของสารวิชา พระพุทธศาสนาซึ่งต้องใช้กับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั่วประเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะเป็นหน่วยงานในการสนับสนุนด้าน วิชาการด้านกิจการพระพุทธศาสนา ดังกล่าวข้างต้น เห็นความสำคัญและคุณประโยชน์ ของการพัฒนาเยาวชนในลักษณะการอยู่ค่ายจึงจัดให้พุทธมณฑลเป็นสถานที่ฝึกอบรม สำหรับโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ประสงค์ให้นักเรียนฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมทาง ศาสนา

สรุปได้ว่า การอบรมคุณธรรม จริยธรรมนั้น เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการ

เผยแพร่วรรณคดีพระพุทธรูปเป็นกระบวนการฝึกอบรมให้กุลบุตรกุลธิดาได้เข้ามาฝึกปฏิบัติ ใกล้ชิดกับพระศาสนา เรียนรู้หลักธรรมและข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำหลักการเข้าค่าย คุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการพัฒนาครั้งนี้ โดยการประยุกต์หลักธรรมและกรอบ การศึกษา ค้นคว้า ผสมผสาน กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จตามความ มุ่งหมายที่วางไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนา ค่านิยมหลักของนักเรียน โรงเรียนท่าสงครามวิทยา ได้มีแนวทางการจัดกิจกรรมที่ หลากหลาย ประกอบด้วย 1) กิจกรรมเข้าวันใหม่ 2) กิจกรรมพบพระพบธรรม 3) กิจกรรม ยืมหัวใจทักทาย การเคารพผู้อาวุโส 4) กิจกรรมคนดี ศรีท่าสงคราม และ 5) โครงการอบรม คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ซึ่งทั้ง 5 กิจกรรมนี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ แสดงพฤติกรรมออกมาและสามารถพัฒนานักเรียนได้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) หรือนิยมเรียกว่า PAR เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2 ประเภท คือ การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) ดังนั้นก่อนที่จะศึกษาใน รายละเอียดของ PAR จะจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยทั้งสองประเภทนี้เสียก่อน

1. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการ

สุภางค์ จันทวานิช (2547, หน้า 67) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง วิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการ วิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทาง ในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม

Callhoun (สำราญ กำจัดภัย, 2547, หน้า 10) มีมุมมองเกี่ยวกับการวิจัย เชิงปฏิบัติการว่า อาจกระทำได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ การวิจัยปฏิบัติการที่กระทำโดยผู้ปฏิบัติงาน คนเดียวในองค์กร การวิจัยปฏิบัติการโดยกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่สนใจในปัญหาเดียวกันร่วมกัน ทำ และการวิจัยปฏิบัติการโดยผู้ปฏิบัติงานทั้งองค์กรร่วมกันทำ

องอาจ นัยพัฒน์ (2551, หน้า 289) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่ดำเนินการโดยคณะและบุคคลผู้ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนโดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อนำข้อสรุปผลของการวิจัยที่สืบค้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นไปใช้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาหรือใช้พัฒนาคุณภาพของการปฏิบัติงานใดๆ ในหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ สอดคล้องกับสภาพและเงื่อนไขของปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและกลมกลืนโครงสร้างการบริหารและบริบททางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนเหล่านั้น

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2552, หน้า 5) ได้สรุปเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นการรวบรวม และหรือแสวงหาข้อเท็จจริง โดยใช้ขั้นตอน กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปอันนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในขอบข่ายที่รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยมีการปรับปรุง แก้ไข และดำเนินการซ้ำหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งผลการปฏิบัติงานนั้นบรรลุจุดประสงค์หรือแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ได้สำเร็จ

กล่าวโดยสรุป การวิจัยปฏิบัติการ เป็นการวิจัยประเภทหนึ่งที่ทำวิจัย คือ ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในองค์กรนั้น ซึ่งอาจมีคนเดียวหรือหลายคน หรือทุกคนในองค์กร ได้ดำเนินแก้ไขปัญหาคือพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้น โดยนำเอาวิธีการ แนวทาง หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบเบื้องต้นแล้วว่าเหมาะสมไป ทดลองปฏิบัติการการแผนทีวางไว้ มีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกระบวนการปฏิบัติงานและผลลัพธ์ย่อยๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการทำงาน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่สะท้อนผลการปฏิบัติที่ได้ให้กับองค์กรเป็นระยะเพื่อใช้เป็นข้อมูล สำหรับการวางแผนปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังเป็นปัญหา จากนั้นดำเนินการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาต่อไป จนกระทั่งปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้นได้รับการคลี่คลายหรือเป้าหมายของการพัฒนานั้นบรรลุผลตามต้องการ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือ PAR เป็นกระบวนการค้นคว้าแสวงหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน (กลุ่มเป้าหมาย) ทั้งในแง่ของผู้ร่วมกระบวนการวิจัย และผู้มีหุ้นส่วนในการใช้ประโยชน์ของการวิจัย การใช้ PAR อย่างถูกต้องและเกิดผลสัมฤทธิ์กับเป้าหมายอย่างน้อย 3 ประการ

คือ 1) ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น 2) มีการกระทำมากขึ้น 3) มีการเผยแพร่คลังความรู้กันมากขึ้น
ดังนั้น PAR จึงไม่ใช่แค่กระบวนการสืบค้นปัญหาและแก้ปัญหาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการ
กระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการกระทำต่อปัญหาเหล่านั้น การทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อ
ปัญหาทำให้กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ผลสุดท้ายกลุ่มเป้าหมาย
มิได้เพียงเรียนรู้การแก้ปัญหา แต่ได้เพิ่มพูนความรู้ให้พร้อมที่จะเผชิญปัญหาที่ยากไปกว่านี้

กิจกรรมของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะ 3 ประการ
ที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน คือ

1. เป็นการค้นคว้าวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่จำเป็น เช่น ข้อมูลความ
จริง ปัญหาเชิงพัฒนาที่จะต้องแก้ไขสมมติฐานสำหรับการทดสอบต่อไป แผนการ
ดำเนินงานสำหรับการพัฒนาหรือแก้ปัญหา และการติดตามประเมินผลการพัฒนาแก้ไข
ปัญหา

2. เป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นทั้ง
ผู้เข้าร่วมดำเนินการวิจัยและผู้ได้รับผลลัพธ์ของการวิจัย

3. เป็นการปฏิบัติการในการดำเนินชีวิตจริง มิใช่เป็นการจำลอง
จากชีวิตจริงมาเพื่อการวิจัย และผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน
กิจกรรมครั้งนี้

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2552, หน้า 67) ได้ให้ความหมายของการวิจัย
ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปรับปรุงปัญหา
ที่เกิดขึ้นหรือเพื่อพัฒนาส่งเสริมสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้นด้วยการให้นักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย
ในการวิจัยร่วมมือร่วมใจดำเนินการวิจัยร่วมกันทุกขั้นตอนของการทำวิจัย โดยใช้หลัก
ความเป็นประชาธิปไตยในการดำเนินงานและนำผลการปฏิบัติการมาใช้ในการปรับปรุง
แก้ไข หรือพัฒนาสิ่งหนึ่งสิ่งใด ในพื้นที่การวิจัยให้ดียิ่งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการศึกษาค้นคว้าหา
ความรู้เพื่อแก้ไขปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเพื่อพัฒนาส่งเสริมสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้นโดยใช้
กระบวนการค้นคว้าแสวงหาความรู้ ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งมี
วัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน
(กลุ่มเป้าหมาย) ทั้งในแง่ของผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและผู้มีส่วนในการใช้ประโยชน์ของ
การวิจัย

3. ขั้นตอนของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2552, หน้า 67 – 72) กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่ามีขั้นตอนการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

3.1 การกำหนดปัญหาการวิจัย นักวิจัยทำการศึกษาประเด็นปัญหาการวิจัยที่เหมาะสมกับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งควรเป็นปัญหาที่กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยได้อย่างเต็มที่ทุกขั้นตอน และควรเป็นปัญหาในการวิจัยที่เป็นปัญหาในชุมชนอยู่แล้ว นักวิจัยเพียงเป็นแค่ผู้กระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเกิดความตระหนักและสนใจในการทำวิจัยเท่านั้น

3.2 การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย นักวิจัยแบบ PAR ควรทำการเรียนรู้ลักษณะพื้นที่ในการวิจัย ถ้าเป็นบุคคลภายนอกพื้นที่ในการวิจัย ควรมีผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นบุคคลในท้องถิ่น แต่ถ้าหากนักวิจัยเป็นคนในพื้นที่ จะทำให้มีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่การวิจัยได้ถูกต้อง ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งพื้นที่ในการวิจัยเป็นขอบเขตในการวิจัยที่นักวิจัยควรทำการศึกษาและเรียนรู้สร้างความเข้าใจให้ชัดเจนก่อน

3.3 การกำหนดตัวแปรในการทำวิจัย ตัวแปรเป็นสิ่งที่ข้อคำถามที่ต้องการคำตอบด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่นักวิจัยต้องกำหนดให้ชัดเจนก่อนเริ่มกระบวนการวิจัย แต่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ เมื่อตัวแปรในการวิจัยได้ลงมือปฏิบัติการแล้วอาจจะไม่สอดคล้อง หรือไม่เป็นไปตามลักษณะของการมีส่วนร่วม

3.4 การเตรียมกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เป็นการเตรียมความพร้อมของกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการวิจัย ซึ่งเป็นการคัดเลือกกลุ่มบุคคลที่มีความมุ่งมั่น สนใจและตั้งใจที่จะทำวิจัยร่วมกับนักวิจัย จึงใช้การเลือกแบบเจาะจงกับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะเป็นไปตามความต้องการของนักวิจัยทุกคน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย แต่จะไม่ใช้การสุ่มกลุ่มบุคคลเพื่อทำการวิจัยทางการศึกษาทั่วไป

3.5 การออกแบบการวิจัย นักวิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ร่วมกันคิด ปรัชญาหรือร่วมกัน ในการออกแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมกัน โดยร่วมกันเลือกใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการที่ลงมดีว่ามีเหมาะสม และเป็นไปได้มากที่สุดในปฏิบัติการตามหลักความเสมอภาคและความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นต้นไปนักวิจัยควรเปลี่ยนบทบาทตนเองให้เป็นผู้กระตุ้นหรือผู้อำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูลนักวิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ร่วมกันคิด ร่วมกันตกลงแบ่งหน้าที่ซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเกิดการเรียนรู้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปด้วย

3.7 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยร่วมกันทำการประมวลผลและสรุปข้อมูล ให้ข้อสังเกตและข้อวิจารณ์สิ่งที่พบ วิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงได้ข้อมูลเช่นนั้น แล้วเขียนสรุปสิ่งที่พบอย่างกว้างๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะประกอบ แล้วนำเข้าหารือร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยร่วมกันคิดพิจารณาตัดสินใจร่วมกันอีกครั้งถึงข้อค้นพบที่ได้รวมทั้งแนวทางการปรับปรุงแก้ไขที่ควรจะเป็น

3.8 การนำผลไปสู่การปฏิบัติจริง ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ควรให้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนำข้อค้นพบไปสู่การปฏิบัติจริงในสภาพที่เป็นจริงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในพื้นที่การวิจัยนั้นต่อไป

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การกำหนดปัญหาการวิจัย การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ตัวแปรในการวิจัยซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้เมื่อลงพื้นที่การวิจัยจริง รวมทั้งการเตรียมกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย การออกแบบการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวิเคราะห์ข้อมูล และการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง

4. ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการแบ่งส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล ปฏิบัติการ (Action) หมายถึง กิจกรรมที่โครงการวิจัยต้องการจะดำเนินการ อาจเป็นเรื่องพัฒนาแหล่งน้ำหรือภาวะโภชนาการ ฯลฯ ส่วนใหญ่แล้ว ปฏิบัติการมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ด้านใดด้านหนึ่ง การมีส่วนร่วม (Participatory) หมายถึง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่ร่วมกิจกรรมการวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการจนสิ้นสุดการวิจัย โดยปกติ การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งว่าดีเหมาะสม ตามความรู้ความเป็นจริง ควบคุมแนวทางปฏิบัติการ แล้วนำผลการปรับปรุงปฏิบัติการเพื่อนำไปทดลองใหม่จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ นำไปใช้และเผยแพร่ได้

การวิจัยขั้นนี้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานเมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้น ทำให้รูปแบบการวิจัยยืดหยุ่นได้ การวิจัยปฏิบัติการอาจเป็นแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทุกขั้นตอนเป็นสิ่งที่ชุมชนหรือชาวบ้านร่วมรับรู้ และใช้ประโยชน์ด้วย ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชน และสู่ทางแก้ไขปัญหา ชาวบ้านเป็นผู้ตัดสินใจและยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหานั้น กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้นๆ อาจกล่าวได้ว่า ขบวนการสังเคราะห์ข้อสรุปมีลักษณะเชิงวิพากษ์วิธี (Dialectic) ชาวบ้านจะค่อยๆ พัฒนาคำถามในการแก้ไขปัญหามาของชุมชน ชาวบ้านจะค่อยๆ เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้ ข้อมูลที่ได้จะมีความชัดเจน สะท้อนความคิดความอ่านของชาวบ้านตลอดจนนิสัยใจคอ ความต้องการและแบบแผน ในการดำเนินชีวิตของเขา อย่างไรก็ตามข้อมูลเหล่านี้อาจไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติโดยตรงก็ได้

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางวิจัยที่ต่างไปจากการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เพราะเน้นการยอมรับหรือความเห็นของจากฝ่ายชาวบ้าน ในการวิจัยชนิดนี้นักวิจัยจะต้อง

1. ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านตลอดเวลา
2. ทบทวนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นครั้งคราว เพื่อให้

สอดคล้องกับความเห็นของชาวบ้าน อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

สรุปได้ว่า ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการแก้ปัญหาจากประสบการณ์โดยอาศัยการแบ่งส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล

5. กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการประยุกต์ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (องอาจ นัยพัฒน์, 2551, หน้า 301 – 303, อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart. 1998) ซึ่งได้เสนอขั้นตอนที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติการไว้ล่วงหน้าร่วมกันของผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยอาศัยการคาดคะเนแนวโน้มของ

ผลลัพธ์ที่คาดหวังว่าอาจเกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ กอปรกับการระลึกถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขตามประสบการณ์ทางตรงและอ้อมของผู้วางแผน ภายใต้การตระหนักและไตร่ตรองถึงปัจจัยสนับสนุนหรือขัดขวางความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งสถานการณ์อันเป็นเงื่อนไขอื่นๆ ที่แวดล้อมปัญหาอยู่ในเวลานั้น โดยทั่วไปการวางแผนจะต้องคำนึงถึงหลักการในเรื่องความยืดหยุ่น ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถปรับเปลี่ยนให้กลมกลืนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามเงื่อนไขหรืออยากต่อการควบคุมให้เป็นไปในทางที่พึงปรารถนาได้ กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมที่ส่งผลการแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่งเป็นอย่างดี และต้องเป็นกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับบริบททางด้านสังคมวัฒนธรรม การเมืองและอื่นๆ ที่เป็นอยู่ในสถานการณ์เวลานั้น

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Action) เป็นการลงมือดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้อย่างระมัดระวังและควบคุมการปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผนอย่างไรก็ตามในความเป็นจริงการปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้มีโอกาสเกิดการพลิกผันหรือแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัดในสถานการณ์เวลานั้นได้ ด้วยเหตุนี้แผนปฏิบัติการที่ดีจะต้องมีลักษณะเป็นเพียงแผนทดลองหรือแผนชั่วคราว ซึ่งเป็นช่องทางให้ผู้ปฏิบัติการสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขปัจจัยที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการปฏิบัติการที่ดีจะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัตภายใต้การใช้ดุลยพินิจตัดสินใจสิ่งใดควรกระทำตามแผนที่วางไว้ สิ่งใดควรปรับเปลี่ยนให้เข้ากับปัจจัยเงื่อนไขในขณะนั้นแล้วจึงดำเนินกิจกรรมอื่นต่อไป ผู้ปฏิบัติการอาจใช้สถานการณ์ที่ผ่านมาช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำของตนได้บางส่วน แต่ประสบการณ์เหล่านั้น ก็เป็นสมมติฐานชั่วคราว (working hypothesis) ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในเวลานั้นก็ได้

ขั้นที่ 3 การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการรวบรวมข้อมูลหลักฐานด้านกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานที่ลงมือกระทำลงไป (ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ) ตลอดจนการสังเกตการณ์ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ และประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างลงมือปฏิบัติตามแผนที่ว่ามีสภาพลักษณะเป็นอย่างไร โดยการสังเกตการณ์ที่ดีจะต้องมีการวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างคร่าวๆ โดยจะต้องมีขอบเขตไม่แคบ (จำกัด) หรือกว้างมากจนเกินไป เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการสะท้อนกลับกระบวนการและผลการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้น

ตามมา นอกจากนี้ จะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มองเห็นได้ด้วยตาและสัมผัสได้ด้วยกายหรือใจ และจะต้องมีความยืดหยุ่นต่อการเก็บรายละเอียดของสรรพสิ่งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในหลายแง่มุมและหลายรูปแบบ ดังนั้น นักวิจัยเชิงปฏิบัติการจะต้องมีความไว (sensitivity) กล่าวคือ มีความพร้อมและตื่นตัวอยู่เสมอต่อการ “รับรู้และเข้าใจ” การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ทั้งที่อาจจะเกิดขึ้นและไม่อาจเกิดขึ้นตามแผนที่ได้วางไว้โดยผ่านการสังเกตการณ์

ขั้นที่ 4 การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการทวนระลึกถึงการกระทำตามที่บันทึกข้อมูลไว้จากการสังเกตอย่างครุ่นคิดไตร่ตรองในเชิงวิพากษ์กระบวนการและผลการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนการใคร่ครวญเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการพัฒนา รวมทั้งประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามที่ประสงค์หรือไม่ กลยุทธ์อย่างหนึ่งที่ช่วยให้กระบวนการสะท้อนกลับขึ้นอย่างได้ผล ได้แก่ การอภิปรายซักถามในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์หรือประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมในการวิจัยภายใต้การยึดมั่นต่อเป้าหมายของกลุ่มเป็นหลัก การสะท้อนกลับโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การรื้อถอน (deconstruction) แนวคิดความเชื่อและการปฏิบัติงานอย่างเดิมไปสู่การฟื้นฟูหรือปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานตามแนวทางดั้งเดิมที่เปลี่ยนไป การปฏิบัติงานตามวิธีการใหม่ ซึ่งใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการทบทวนและปรับปรุงวางแผนปฏิบัติการในวงจรกระบวนการวิจัยในรอบหรือเกลียวต่อไป

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการแก้ไขปัญหาร่วมกันของผู้วิจัยและสมาชิกผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมมือกันแก้ปัญหาตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย เป็นการวิจัยประเภทหนึ่งที่ทำวิจัย คือ ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้นโดยนำเอาวิธีการ แนวทาง หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านมาการพิจารณาตรวจสอบเบื้องต้นแล้วว่าเหมาะสม ไปทดลองปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ มีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน และผลลัพธ์ย่อยๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการทำงาน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่างๆ สะท้อนผลการประเมินที่ได้ให้กับองค์กรเป็นระยะ เพื่อให้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังเป็นปัญหา จากนั้นดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาต่อไป

บริบทของโรงเรียนท่าสงครามวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23

1. ประวัติโรงเรียนโดยย่อ

โรงเรียนท่าสงครามวิทยาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเดิมเป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนอากาศอำนวยศึกษา เริ่มเปิดทำการเรียนการสอน ตั้งแต่ วันที่ 16 พฤษภาคม 2537 นำโดย นายสุวัชรชัย ไชยเชษฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนอากาศอำนวยศึกษา พร้อมด้วย นายยงค์ยุทธ เขื่อนขันธุ์ ผู้ดูแลโรงเรียนสาขา นายบุญเลิศ สาชะหลอน กำนันตำบลท่าก้อน พร้อมใจกันพัฒนาตลอดจนชาวบ้านในตำบลท่าก้อน และผู้มีศรัทธา ได้ร่วมแรงใจกันพัฒนาโรงเรียนสาขาซึ่งที่เดิมเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน นอกจากนี้ในการพัฒนาโรงเรียน ยังได้รับความอนุเคราะห์จากห้างหุ้นส่วนจำกัดสกุลเขื่อนขันธุ์โดยนายเอกรัฐ เขื่อนขันธุ์ หุ้นส่วนผู้จัดการ ได้ให้เครื่องจักรกล ในการบุกเบิกและถมพื้นที่บริเวณโรงเรียนเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว ต่อมาในวันที่ 10 สิงหาคม 2540 โรงเรียนได้รับการประกาศเป็นโรงเรียนเอกเทศโดย นายสุวัชรชัย ไชยเชษฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนอากาศอำนวยศึกษา รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ และในวันที่ 28 ตุลาคม 2540 กรมสามัญศึกษา ได้มีคำสั่งให้นายยงค์ยุทธ เขื่อนขันธุ์ รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนท่าสงครามวิทยา ปัจจุบันโรงเรียนท่าสงครามวิทยา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีนายสุบรรณ นาสพัส เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนท่าสงครามวิทยา มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้งในระดับชั้นที่ 2 (ม. 1 – 3) และระดับชั้นที่ 3 (ม. 4 – 6) มีครูจำนวน 16 คน พนักงานราชการ 3 คน ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน นักเรียน 300 คน จำนวน 10 ห้องเรียน

2. วิสัยทัศน์โรงเรียน

สถานศึกษามุ่งพัฒนาการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้ มุ่งสู่การพัฒนาวิชาชีพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ มุ่งพัฒนาสู่ครูมือ

อาชีพ มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาและก้าวไปพร้อมกับประชาคมอาเซียน

3. พันธกิจ

- 3.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา
- 3.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล
- 3.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 3.4 ส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3.5 ส่งเสริมและเร่งพัฒนาครูและบุคลากรทุกคนให้มีความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสามารถปฏิบัติงานที่มอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.6 ส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย
- 3.7 ส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษามีการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า
- 3.8 ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3.9 ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้โดดเด่น
- 3.10 พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา

ในศตวรรษที่ 21

4. เป้าหมาย

- 4.1 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา
- 4.2 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล
- 4.3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองต่อเนื่อง
- 4.4 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้น

ผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 4.5 ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 4.6 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย
- 4.7 สถานศึกษามีการใช้แหล่งเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างคุ้มค่า
- 4.8 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 4.9 สถานศึกษามีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น
- 4.10 สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ตามแนวทางปฏิรูป

การศึกษาในศตวรรษที่ 21

5. ข้อมูลนักเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนมีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ดังนี้

- 5.1 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 300 คน
- 5.2 จำนวนนักเรียนจำแนกตามชั้นที่เปิดสอน

ตาราง 2 แสดงจำนวนนักเรียน โรงเรียนท่าสงครามวิทยา ประจำปีการศึกษา 2560

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวนห้อง	หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	34	27	61	2	
มัธยมศึกษาปีที่ 2	30	14	44	2	
มัธยมศึกษาปีที่ 3	47	25	72	2	
รวม ม. ต้น	111	66	177	6	
มัธยมศึกษาปีที่ 4	23	29	52	2	
มัธยมศึกษาปีที่ 5	18	23	41	1	
มัธยมศึกษาปีที่ 6	13	17	30	1	
รวม ม. ปลาย	54	69	123	4	
รวมทั้งสิ้น	165	135	300	10	

ตาราง 3 แสดงจำนวนบุคลากร โรงเรียนท่าสงครามวิทยา ประจำปีการศึกษา 2560

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา			
			ปริญญาตรี		ปริญญาโท	
			วุฒิ	สาขา	วุฒิ	สาขา
1	นายสุบรรณ นาสพัส	ผู้อำนวยการ	ค.บ.	วิทยาศาสตร์ ทั่วไป	คช.ม.	การบริหาร การศึกษา
2	นางภัทรทริกา ไชยนา	ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	ฟิลิปปินส์	ค.ม.	การบริหาร การศึกษา
3	นายทัศนัย เสนาอินทร์	ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	วิทยาศาสตร์ ทั่วไป		
4	นายภาณุวัฒน์ ไชยะ	ครูชำนาญการ พิเศษ	ค.บ.	ฟิลิปปินส์	คช.ม.	การบริหาร การศึกษา
5	นางवासนา แก้วดวงดี	ครูชำนาญการ	ค.บ.	คณิตศาสตร์	คช.ม.	การบริหาร การศึกษา
6	นายศรารวุฒิ ชายกวอด	ครู	ค.บ.	ชีววิทยา		
7	น.ส.อัญชญา อินทรกำแหง	ครู	วท.บ.	โรคพืช	คช.ม.	การบริหาร การศึกษา
8	นายคุณากร คัดโสตา	ครู	ค.บ.	ภาษาไทย		
9	น.ส.อรอุมา สุชะ	ครู	ศศ.บ.	ภาษาอังกฤษ		
10	น.ส.นงลักษณ์ ภูคองกิ่ง	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	คณิตศาสตร์		
11	น.ส.ณัฐพร แก้วหาวงค์	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	สังคมศึกษา		
12	น.ส.มัทธนา นนจันทร์	ครูผู้ช่วย	บธ.บ.	การเงิน/บัญชี		
13	น.ส.นิภา ชูรัตน์	ครูผู้ช่วย	ค.บ.	เคมี		
14	นายอภิวัฒน์ โยนก	ครูผู้ช่วย	ปทส.	คอมพิวเตอร์ ธุรกิจ		
15	น.ส.อรพิน จันดีบ	ครูผู้ช่วย	ศศ.บ.	รัฐศาสตร์		
16	นายธีระพงษ์ แสนปอง	ครูผู้ช่วย	คช.บ.	พลศึกษา		
17	น.ส.อังศนา ช่างคำ	ครูผู้ช่วย	คช.บ.	นาฏศิลป์ไทย ศึกษา		
18	น.ส.นารินทร์ ขาววงศา	พนักงานราชการ	ค.บ.	ภาษาไทย		
19	น.ส.สุตรีรักษ์ อยู่บาง	พนักงานราชการ	ศศ.บ.	ภาษา เวียดนาม		
20	น.ส.ภัทรวรรณ พิมพ์า	พนักงานราชการ	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ		

สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน โรงเรียนท่าสงครามวิทยา

สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านพฤติกรรมที่นักเรียนโรงเรียนท่าสงครามวิทยา แสดงออกมา จากการประชุมผู้บริหาร คณะครู วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน สรุบบนแบบติดตามการเข้าร่วมกิจกรรม และสรุบบนแบบติดตามการเข้าเรียน พบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนโรงเรียนท่าสงครามวิทยาได้แสดงออกมามีดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ ดีมาก
2. ซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ พอใช้
3. มีวินัย นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ พอใช้
4. ใฝ่เรียนรู้ นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ พอใช้
5. อยู่อย่างพอเพียง นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ ดี
6. มุ่งมั่นในการทำงาน นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ ดี
7. รักความเป็นไทย นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ ดี
8. มีจิตสาธารณะ นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ พอใช้

(หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 3) และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ ค่านิยมหลัก 12 ประการ ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จะตรงกับ

1. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน ซึ่งตรงกับค่านิยมหลัก 12 ประการข้อที่ 2
2. กตัญญูพ่อแม่ ครู อาจารย์ ซึ่งตรงกับค่านิยมหลัก 12 ประการข้อที่ 3
3. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ ตรงกับ

ค่านิยมหลัก 12 ประการข้อที่ 8 ซึ่งพฤติกรรมทั้ง 3 ข้อนี้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา อย่างเร่งด่วนเพื่อให้นักเรียนมีค่านิยมที่เหมาะสม จะได้เป็นคุณลักษณะนิสัยที่ดีติดตัวไปกับ นักเรียน และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติในอนาคต (รายงานบันทึกการประชุม ครั้งที่ 2/2560 โรงเรียนท่าสงครามวิทยา, 2560, หน้า 3 - 4)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ได้มีผู้ศึกษาและทำการวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

จันทร์อรุณ พนาลัย (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรม จริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์และความอดทนแจ้งความขยันหมั่นเพียรผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนได้รับการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรม โดยใช้ชุดกิจกรรมมีพฤติกรรมจริยธรรมทั้ง 5 ด้าน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมนักเรียนจากแบบจากแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก พบว่านักเรียนโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคมมีพฤติกรรมด้านการความมีระเบียบวินัยมากที่สุด ด้านความอดทน ความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบและมีความขยันหมั่นเพียร รองลงมาตามลำดับ 3) นักเรียนมีพฤติกรรมจริยธรรมทั้ง 5 ด้านก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนมีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จวน พงษ์จุมพล (2550, หน้า 97 - 99) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ต่อนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จากผลการวิจัยพบว่า 1 สภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ ของนักเรียนในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมโดยตรง ด้านกระบวนการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียนและด้านการจัดการเรียนการสอนตามลำดับ เมื่อจำแนกตาม สถานภาพ พบว่า 1) ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ต่อนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ บุรณการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยตรงและด้านการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ 2) ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติงาน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ต่อนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมโดยตรง ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการบูรณา

การกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียนตามลำดับ ผู้บริหารและครูได้แสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือมีวินัย มีความรับผิดชอบและมีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัวตามลำดับ นอกจากนี้ ผู้บริหารและครูเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ต่อนักเรียนในสถานศึกษาเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ครูควรแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ รองลงมาคือควรให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับชุมชนเป็นประจำ และควรหาสื่อที่ทันสมัยและเหมาะสมกับนักเรียนมาใช้สอนคุณธรรมจริยธรรม ตามลำดับ

สุริยงค์ วงศ์บุตร (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กรอบในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 4 ด้าน คือ ความมีวินัย ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต และความเมตตากรุณา กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มี 5 กลยุทธ์ คือ กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมอบรมศีลธรรมเยาวชน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี รักษาดินแดนและกิจกรรมธนาคารโรงเรียน มีผู้ร่วมวิจัยจำนวน 18 คน ได้แก่ ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษา จำนวน 17 คน ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 50 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการนักเรียน 14 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 14 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน และครูที่ปรึกษา จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ คู่มือการดำเนินงานตามกลยุทธ์ แบบบันทึกติดตามผลและประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลหลายมิติ และการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความมีวินัยและด้านความประหยัด มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความเมตตากรุณา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง หลังดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับกลาง ส่วนด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความเมตตากรุณา

มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนพบว่า นักเรียนพฤติกรรมดีขึ้นในทุกด้าน และจากการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนักเรียน พบว่าการจัดพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนทั้ง 4 ด้าน มีความเหมาะสมดี ควรดำเนินการต่อไปให้ต่อเนื่อง ผลการประเมินกลยุทธ์พบว่า ทุกกลยุทธ์มีความเหมาะสมดี แต่ต้องนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาเป็นรายกลยุทธ์เห็นได้ว่า กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีและรักษาดินแดนประสบผลสำเร็จ และนักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมอบรมศีลธรรมเยาวชน กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมโหมโรงและกิจกรรมธนาคารโรงเรียนตามลำดับ

รุ่งฟ้า ล้อมในเมือง และคณะ (2552, หน้า 121) ได้ทำการวิจัยการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และการสร้างเครือข่ายการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า

- 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม สำหรับเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม ที่พัฒนาประกอบด้วย 3 ลำดับขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์วางแผน และกำหนดวิธีพัฒนาโดยการสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และขอความร่วมมือ การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และศึกษาบริบทสภาพการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ก่อนการพัฒนา รูปแบบ ลำดับขั้นที่ 2 จัดทำแผนปฏิบัติการ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เข้าค่ายและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้แบ่งได้ 4 แบบ คือ แบบ สอดแทรก แบบคู่ขนาน แบบสหวิทยาการ แบบข้ามวิชาหรือสอนเป็นคณะ และลำดับขั้นที่ 3 คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และการสร้างเครือข่ายคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม
- 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามสำหรับเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม ที่พัฒนาขึ้นมีค่ามากกว่าร้อยละ 80 และ
- 3) การพัฒนาเครือข่ายคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม จังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการนำร่องที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยมีการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังจากนั้นได้ขยายผลไปยังสถานศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม 7 แห่ง

สุรียัน พันพลี (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนเซนต์ยอแซฟศรีสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม

เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเซนต์ยอแซฟศรีสงคราม ต้องได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากนักเรียนส่วนมากยังขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ นักเรียนพูดคุยและส่งเสียงดังในขณะที่ครูสอน ไม่สนใจครู ไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม ไม่กล้าแสดงออก ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยสนใจในการศึกษาเล่าเรียนและยังขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและบุคคลอื่น 2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนเซนต์โยเซฟศรีสงคราม โดยสรุปจากการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนและครูพบว่า ผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีระเบียบวินัย นักเรียนส่วนมากมีระเบียบวินัยดีขึ้น นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมหน้าเสาธงเป็นประจำ นักเรียนมาโรงเรียนตรงต่อเวลา ไม่คุยกันในช่วงเวลาเข้าแถว นักเรียนแต่งกายเรียบร้อยตามระเบียบของโรงเรียน ด้านความซื่อสัตย์ นักเรียนส่วนมากไม่ขโมยของของคนอื่น นักเรียนที่เก็บของที่ตกหายได้ส่งคืนเจ้าของหรือแจ้งครูเวรประจำวัน นักเรียนไม่หยิบของของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต นักเรียนพูดความจริงเวลาครูหรือผู้ปกครองถาม ด้านความกตัญญูกตเวที นักเรียนส่วนมากแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ด้วยการไหว้ นักเรียนรู้จักเคารพให้เกียรติต่อผู้ปกครองครูอาจารย์ ด้านความเมตตากรุณานักเรียนส่วนมากร่วมมือกับผู้ปกครองและโรงเรียนในการบริจาคสิ่งของหรือเงิน เพื่อช่วยเหลือผู้ขัดสน นักเรียนมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ นักเรียนส่วนมากรู้จักการออม นักเรียนใช้สิ่งของและอุปกรณ์ส่วนรวมและส่วนตัวอย่างประหยัด นักเรียนรู้จักประหยัดน้ำไฟฟ้า นักเรียนไม่ใช้สิ่งของฟุ่มเฟือยใช้สิ่งของที่จำเป็นและมีประโยชน์ ด้านความรับผิดชอบนักเรียนส่วนมากทำการบ้านส่งตามกำหนด นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ประจำวันที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนเอาใจใส่ในหน้าที่การงานของตนเอง ด้านความสามัคคี นักเรียนส่วนมากเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับคนอื่น ๆ นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันจนสำเร็จและรวดเร็ว นักเรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ ด้านความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน นักเรียนส่วนมากใช้วาจาสุภาพอ่อนหวาน นักเรียนเคารพให้เกียรติเชื่อฟังผู้ใหญ่ นักเรียนมีความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนรู้จักกาลเทศะ ไม่เป็นเด็กก้าวร้าว ยกมือไหว้เมื่อพบพระ คุณครูหรือแขกที่มาเยี่ยมโรงเรียน 3) การศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองพบว่าผู้ปกครองในความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต รองลงมา คือ ความมีระเบียบวินัยและความกตัญญูกตเวที ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพอประมาณและการประหยัดอดออม

ชุตินาถตา มะโนทัย (2553, 280 – 290) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงสง่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนโรงเรียนบ้านดงสง่า ยังไม่มีความซน โดยเฉพาะด้านการแสวงหาความรู้ นักเรียนไม่มีการประหยัดเท่าที่ควร ปัญหาด้านความซนยังปรากฏอยู่ มีสิ่งของชาวบ้านหายเป็นประจำ นักเรียนไม่มีพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยเท่าที่ควร มีนักเรียนหลายกลุ่มที่พูดคุยกันด้วยคำพูดที่ไม่สุภาพและไม่ให้ความเคารพผู้อาวุโสกว่า นักเรียนขาดความสามัคคีปรองดองกัน มีเหตุทะเลาะวิวาทกันเสมอ นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของความมีน้ำใจน้อย ขาดความเสียสละ และขาดการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม 2) การวางแผนและกำหนดกระบวนการปฏิบัติในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน การวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะครู การศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ทำให้คณะครูเกิดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมมากขึ้นและนำมากำหนดกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงสง่าให้มีกิจกรรมที่หลากหลายต่อเนื่องและครอบคลุมคุณธรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น 3) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน คือ การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การสัมภาษณ์ การสอบถามผู้ร่วมวิจัย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องการประเมินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม พบว่าคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนตามขั้นตอนต่างๆ ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเกิดการพัฒนาด้านความซน ความประหยัด ความซน ความมีระเบียบวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคีและความมีน้ำใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

รจนา ภูทองไชย (2553, หน้า 212 – 221) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านคางสูงเจริญศิลป์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านคางสูงเจริญศิลป์ พบว่า โรงเรียนไม่มีแหล่งการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต แต่นักเรียนชอบเล่นมากกว่าแสวงหาความรู้ นักเรียนใช้จ่ายเงินโดยไม่มีเงินเหลือสำหรับการออม นักเรียนมีปัญหาด้านความซน เมื่อทำความผิดแต่ไม่ยอมรับผิด เก็บสิ่งของได้ก็ไม่นำมาแจ้งครู นักเรียนบางส่วนยังฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียน มาโรงเรียนสายขาดความรับผิดชอบ

ใช้คำพูดด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ แสดงกิริยาท่าทางที่ไม่เหมาะสมต่อบุคคลอื่น ทั้งขณะลงในที่ไม่ควรทิ้ง นักเรียนยังขาดความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน มีการทะเลาะและนักเรียนยังไม่มีความตระหนักในการแบ่งปันสิ่งของให้กับคนอื่น 2) การวางแผนและกระบวนการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนประกอบด้วย วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำและการประชุมครูทั้งโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดยการใช้วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนตามขั้นตอนต่างๆ ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเกิดการพัฒนาด้านความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคีและความมีน้ำใจเพิ่มมากขึ้น

สุภาววรรณ ยาทองไทย (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองโพธิ์วังโน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน คือ นักเรียนขาดวินัยในตนเอง นักเรียนไม่ค่อยมีความกระตือรือร้น ต้องให้คอยย้ำเตือนอยู่ตลอดเวลา 2) แนวทางในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมการฝึกอบรมประกอบด้วยกิจกรรมเข้าวัดทุกสัปดาห์ กิจกรรมอบรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในวันสุดท้ายสัปดาห์ กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย กิจกรรมการสอน สอดแทรกในรายวิชาต่างๆ กิจกรรมการอบรมหน้าเสาธง กิจกรรมนั่งสมาธิก่อนเรียน กิจกรรมส่งเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย กิจกรรมทำความสะอาดเขตพื้นที่รับผิดชอบ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในวงรอบที่ 2 โดยใช้กิจกรรมประกวดการแต่งกายที่ถูกต้อง ตามระเบียบของโรงเรียนและการนิเทศติดตาม 3) ผลการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยครูผู้ปกครองและนักเรียนประเมินตนเองพบว่าโดยภาพรวมนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3 ด้านอยู่ในระดับมาก

สังวาลย์ สิทธิวงศ์ (2555, หน้า 111) เมื่อทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ

มีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนโพธิแสนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนบางส่วนประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพการเป็นนักเรียน มีจุดอ่อนด้านคุณธรรมพื้นฐาน ความกตัญญูกตเวที ระเบียบวินัย จิตสำนึกของความเป็นเยาวชนที่ดี แสดงพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและผู้อื่น 2) แนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนโพธิแสนวิทยา โดยใช้แนวทางการพัฒนาดังนี้ การอบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ การสอนบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ กิจกรรม 3D วิถีธรรมและ 3) ติดตามผลการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ติดตามผลการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ของ ติดตามผลการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนโพธิแสนวิทยา ติดตามผลการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนโพธิแสนวิทยา พบว่า นักเรียนมีระดับพฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

นิยม บุญมีทองอยู่ (2556, 164 – 167) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านชำพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า 1) สภาพและปัญหาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านชำพิทยาคม เป็นรายด้านดังนี้ ครูดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านชำพิทยาคม โดยดำเนินการจัดกิจกรรมที่ได้ร่วมกันทำขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาตนตามกฎระเบียบของทางโรงเรียนและเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของครู ด้านผู้เรียนเป็นลูกที่ดีของ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง พบว่า สภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต้องไปทำงานต่างถิ่นไปซึ่งทำให้นักเรียนอยู่กับญาติซึ่งบางครั้งไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงทำให้นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้านผู้เรียนเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน

พบว่า ทางโรงเรียนได้ดำเนินการศึกษาระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน จัดประชุมผู้ปกครอง ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อจัดทำระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้านผู้เรียนมีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับการจัดกิจกรรมในส่วนของกิจกรรมทางศาสนาหรือ การบริจาคและทำบุญ แต่การรักษาสมบัติส่วนรวมยังต้องได้รับการพัฒนาต่อไป ปัญหา คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านชำพิทยาคมพบว่า ครูขาดความรู้ ความเข้าใจหลักการทำงานที่เป็นระบบ ด้านผู้เรียนเป็นลูกที่ดีของพ่อ แม่ ผู้ปกครองพบว่า นักเรียนบางคนไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง แสดง พฤติกรรมก้าวร้าว พูดไม่สุภาพขาดความรับผิดชอบ ไม่ช่วยเหลืองาน ชอบเที่ยวนอกบ้าน และกลับบ้านไม่ตรงเวลาไม่ประหยัดค่าใช้จ่ายด้านผู้เรียนเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน พบว่า นักเรียนบางคนยังไม่ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน แต่งกายไม่ถูกระเบียบ พูดจาไม่ สุภาพ ไม่ตั้งใจเรียน ขาดความรับผิดชอบ ขาดน้ำใจในการช่วยเหลือ ด้านผู้เรียนมีการ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมพบว่า นักเรียนบางคนยังไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม ฝ่าฝืน ระเบียบแนวปฏิบัติ เห็นแก่ตัวและไม่ยอมช่วยเหลือผู้อื่น ชอบกลั่นแกล้งผู้อื่นแสดงกิริยาไม่ เหมาะสม ขาดสัมมาคารวะต่อครู 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านชำพิทยาคม การศึกษาดูงานโรงเรียน ตัวอย่าง การอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ พึงประสงค์ของนักเรียนมี 9 กิจกรรมประกอบด้วย กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมการออม กิจกรรมตักบาตรทำบุญด้วยใจ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมแต่งกายดีมีวินัย กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม กิจกรรมการเดินทางเป็นระเบียบ กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทาย และกิจกรรมอบรมในวันศุกร์ 3) ผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึง ประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านชำพิทยาคม พบว่าผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจ เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ผู้ร่วม วิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านชำพิทยาคม มีการศึกษาดูงานและมีความพอใจต่อ การอบรมเชิงปฏิบัติการของผู้ร่วมวิจัยที่จะอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาค่านิยม ตามค่านิยมหลัก 12 ประการ ของนักเรียนนั้นเป็นเรื่องสำคัญ เป็นบทบาทหน้าที่ของ

ผู้เกี่ยวข้องที่จะต้องร่วมมือกัน ทั้งครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ซึ่งจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหา นั้น โดยการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและจิตสำนึกผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ให้เหมาะสม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชนไทยอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขและเป็นกำลังสำคัญของชาติ ในการพัฒนาประเทศต่อไปอย่างมีคุณภาพ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ได้มีผู้ศึกษาและทำการวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

Cranlcy (2003, pp. 1531 – A) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในด้านจริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเมืองของประเทศไทย การประพฤติปฏิบัติทางด้านจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วยมาตรการที่โรงเรียนใช้ในการอบรมจริยธรรมของนักเรียน โดยการนำเอาจริยธรรมบูรณาการเข้ากับวิชาอื่นและมาตรการเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไร โดยกำหนดกรอบแนวคิดไว้ 6 ด้าน คือ การสอนจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการสอนจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมการสอนที่ต่อเนื่อง การสอนจริยธรรมโดยกำหนดระเบียบกฎของห้องเรียน การสอนจริยธรรมโดยน่านโยบายและระเบียบของทางราชการ การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 6 เดือน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงพบว่า การจัดการศึกษาด้านจริยธรรมโดยผู้บริหารและครูเน้นการปลูกฝังความดีงามที่ยึดตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเน้นการควบคุมนักเรียน การปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างให้คนอื่นได้ความดี โดยวิธีการให้นักเรียนเรียนรู้โดยการปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่กำหนด ไว้ในหลักสูตรสิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อกัน การให้เกียรติผู้อื่นเป็นเรื่องสำคัญและได้ค้นพบว่า การจัดการเรียนการสอน จริยศึกษา ควรบูรณาการคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้ ผู้บริหารและครูนอกจากอบรมสั่งสอนแล้วควรเป็นแบบอย่างที่ดี การฝึกรอบมควรกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อย่างไรก็ตามแม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมตลอดเวลา แต่ก็มีนักเรียนส่วนน้อยที่ต่อต้านในการไม่ยอมเรียนจัดการศึกษา งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศจะเห็นว่าการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีระบบติดตามประเมินผล จึงจะสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนได้ ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

Mirisse (2005, pp. 2090 – A) ได้ทำการสำรวจเทคนิคการคิดแบบสร้างทางสายกลาง 2 แบบ คือ ความมีจิตใจที่ตั้งมั่น (สติ) และความรักความกรุณา

(เมตตา) โดยใช้กลยุทธ์การฝึกอบรม พบว่า เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกอบรมจิตใจ โดยใช้ปรัชญาตามหลักศาสนาพุทธแล้วทำให้สามารถเข้าใจความสำคัญและการสร้างคุณธรรมในตนเอง เช่น ความรักความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความมีน้ำใจ ความอดทน ความอดทน ความสุขุมและใจเย็น จากการศึกษา ผลการวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศสรุปได้ว่า การพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดมีขึ้นในตัวนักเรียน โดยใช้หลักการและวิธีการต่างๆ ซึ่งมีหลากหลายวิธี เช่น การจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมการใช้หลักธรรมคำสอนของศาสนามาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร การนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กได้ซึมซับและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในตนเอง โดยได้รับความร่วมมือทั้งครูนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

Balderson (2004, p. 746) ได้ศึกษาผลกระทบของการใช้รูปแบบซึ่งส่งเสริมด้านการมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ที่มีพฤติกรรมในด้านการละเลยต่อหน้าที่และพฤติกรรมด้านสังคมในทางบวกของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบซึ่งส่งเสริมด้านการมีความต่อตนเองเป็นกลุ่มที่แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดในทิศทางที่ปรารถนา แต่สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้นพบว่ายังมีผลกระทบต่อพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น พฤติกรรมด้านการนำการเข้าสังคมในทางบวกและพฤติกรรมด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนเอง

Lee (2007, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของโทรทัศน์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์และเนื้อหาในรายการโทรทัศน์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นอายุ 18 - 24 ปี การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การเขียนบรรยายและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัย พบว่าเนื้อหาในรายการโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีและการสร้างค่านิยม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าค่านิยมของนักเรียนจะต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สามารถเพิ่มพูนความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีด้านค่านิยมที่ดีงามและจิตสำนึก โดยสถาบันทางสังคมทุกสถาบัน จะต้องร่วมมือกัน

รับผิดชอบไม่ว่าจะเป็น บ้าน วัด โรงเรียน หรือสถาบันอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน และหลักการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน 3) ขั้นตอนการสังเกต และ 4) ขั้นตอนสะท้อนผลมาใช้ในการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน โรงเรียนท่าสงครามวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียนที่หลากหลายสอดคล้องกับค่านิยมหลักของนักเรียน โดยยึดหลักทฤษฎีมาเป็นแนวทาง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเลือกวิธีการพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการและเลือกวิธีการจัดทำคู่มือการดำเนินกิจกรรม เพื่อเป็นวิธีการในการพัฒนาค่านิยมหลักของนักเรียน ให้นักเรียนได้มีค่านิยมที่เหมาะสม สังคมยอมรับเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี